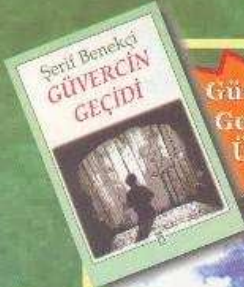

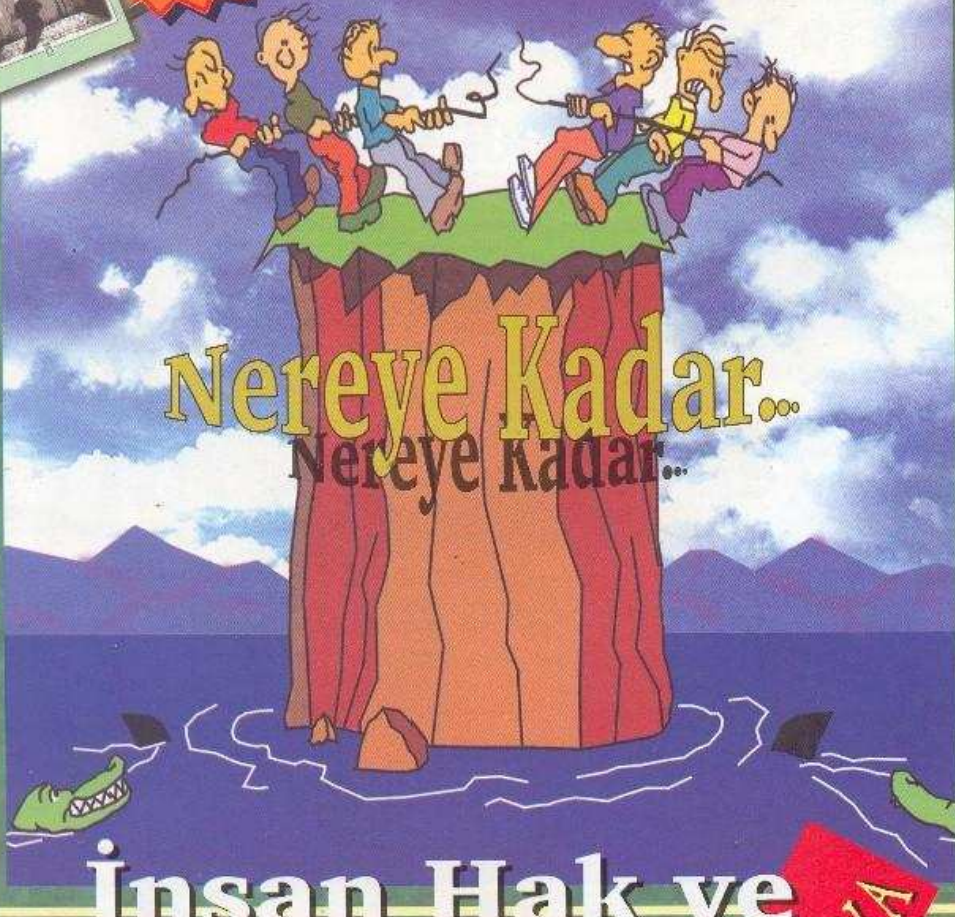
AHENK

AYLIK FİKİR, KÜLTÜR ve EDEBİYAT DERGİSİ Sayı:1 Nisan '98

Güvercin Geçidi'nden Ülkemize...

Serif Benekçi

İnsan Hak ve Özgürlükleri

DOSYA

AHENK

NİSAN 98

SAYI: 1

Aylık Fikir, Kültür ve Edebiyat Dergisi

Bu Sayıda..

Editör'den – M. Sait Karaçorlu

İslam Hukukunda Temel Hak ve Hürriyetler / **Alpaslan OĞUZ**

Veda Hutbesi Işığında İnsan Hakları – **Av. İbrahim TAVAN**

İslâm Düşüncesi / **Yakup GENÇ**

Bahar – **Zeynep Deringöz**

Toplum ve İnsan Hakları / **Adnan ŞENOL**

Tavrına Kurban Olduğum – **Süleyman Pekin**

Ali – **Coşkun Yüksel**

Gerçekten Yaşamak / **Şenay PEKDEMİR**

Örnek Şahsiyetler: Ebu Hanife - Ahenk

İnsana Çağrı – **Sezai Karakoç**

Sağlıklı Yaşam ve Bal / **Dr. Fahrettin ÖZKAN**

Vakıflar Üzerine Bir İnceleme / **Av. Hüseyin ÖGÜTÇEN**

Coğrafya Yorgunu – **Süleyman Pekin**

Güvercin Geçidi'nden Kendi Ülkemize / **Mehmet HARPUTLU**

Eğitim Üzerine / **Hayri BOSTAN**

İnsan Niçin Haklıdır – **Kemal Kaşıkçı**

Abaküs'den Mikroişlemciye - **Fikret Elçi**

Sahibi

KUSVA İletişim Ltd. Şti. Adına

Ahmet SEYMEN

Genel Yayın Yönetmeni

Ahmet SEYMEN

Yazı İşleri Müdürü

Özgür AKŞİT

Yayın Kurulu

M. Sait KARAÇORLU

Mesut BARIŞ

Mahmut EMEKLİ

Adnan ŞENOL

Muhterem AKTAŞ

Av Hüseyin OGÜTÇEN

Fikret ELÇİ

M. Emin TORDEMİR

Muhammed HÜKÜM

İdare Yeri

Belsa Plaza 5-6 Blok No: 115 -- İZMİT

Dizgi

K / Soft Yazılım

Basım Yeri

Acar Matbaacılık Topkapı / İST.

Editör'den

Merhaba

Filibeli Şehbender Ahmed Hilmi'nin “**Amak-ı hayal : Hayalin derinlikleri**” isimli eserinde hayal aleminde anlattığı bir sahne var. Evren, “**Karanlık**” ve “**Nur**”un savaşını yaşamaktadır. Eğer karanlık galip gelirse evren ışığını kaybedecek, nur galip gelirse evren ışıyacaktır. Karanlığın savaşçıları teker teker meydana gelmekte, bunların karşısına nurun cengaverleri çıkıp savaşmaktadır. Savaşın başlangıcında evrenin ışığı ve karanlığı eşit iken galip gelen tarafa göre ışığın ve karanlığın oranı değişmektedir.

Tarafları temsilen savaşan cengaverlerin halinin ve tavrının geniş geniş tasvir edildiği bu savaş sahnesinde karanlık adına “**hırs**” çıkar meydana. Nur adına savaşan “**Muhabbet**” hırsı yener. Daha sonra yine karanlık adına savaşan “**Gadap : Öfke**” isimli cengaver nur adına savaşan Muhabbet'i yener. Nur adına “**Hikmet**” çıkar savaş meydanına. Gadab adlı cengaver çok güçlüdür. Hikmeti de öldürür. Denge, Nur tarafından bozulup evren ışımaya başladığı bir sırada karanlık adına savaşan “**Nefs-i Emmare**” denen büyük cengaver sürülür ortaya. Bu o ana kadar çıkanların en güçlüsüdür. Karşı tarafı perişan eder. Yakar, yıkar, dağıtır. Bütün evren karanlıkla kaplanmıştır. Nur yok olmak üzeredir.

Tam bu esnada savaş meydanına “**Aşk**” gelir. O kadar güçlü, o kadar güzel, o kadar kuvvetlidir ki... Karanlık adına savaşan

nefs-i emmareyi de diğerlerini de hatta karanlığın bütün güçlerini de yok etmiştir. Evren ışıyış, gönüller aydınlanmıştır.

Elinizde tuttuğunuz bu dergi “**Aşk**” dan yana bir yerde, durma çabası ve azmi içindedir.

“**Ahenk**” in sözlük anlamı olan uyumu, yaşadığımız coğrafyada genel kabul gördüğü gibi eşitlik ve aynileşme olarak algılamamaktadır. Uyumu, renklerde ve seslerde olduğu gibi hayata aktaramayanlar, ellerine geçirdikleri gücü insanları tek tip hale getirmede kullanmaktalar. Bu saplantı “uyum” adı altında farklılıkların vurgulandığı bir çirkinleşme sürecini başlatmaktadır.

Oysa “**Ahenk**” zıtların uyumudur. Her türlü karşı sesi, her tonda karşı rengi bir tablo bir senfoni yapma sevdasıdır.

Kusurlarımız ve zaaflarımızla beraber Ahenk'e bir renk olabilmemiz, bir ses haline gelebilmemizin sizlerle beraber olmamıza bağlı olduğunun bilincindeyiz. Ürettiğiniz her türden düşünsel ürünlerinizi beklemekteyiz.

İlk sayımızın Dosya konusu “**İnsan Hakları ve özgürlükleri**” oldu. İkinci sayımızın Dosya Konusu “**Geçmiş Kültür Mirasımız**” olacak.

Sevgiyle ve sağlıklı kalın.

AHENK

İSLAM HUKUKUNDA TEMEL HAK VE HÜRRIYETLER

İslamiyet'e göre haklar, aslen kazanılır. İslam'daki emir ve yasaklar, hakkı kazanmak için değil, korunmasını sağlamak içindir. Buna karşılık Batı hukukunda haklar, kanunlarla kazanılır. Anayasalarda temel hakların kazuistik (Detaylı) bir liste halinde gösterilmesinin nedeni budur. Eğer bir hak anayasada gösterilmiş ise vardır. Buna karşılık İslam Hukukunda, kanunlarla yasaklanmayan her konuda, insanların hak ve hürriyetleri vardır. İslam Hukuku, "Hakları" esas aldığı için haramları, yani yasakları saymıştır. Batı hukukunda haklar mücadele ile kazanıldığı için kazanılan her hak anayasalarda yer almış ve sonunda uzun bir haklar listesi oluşmuş. İslam Hukukunda aslolan **ibaha** (Serbestlik) dir. Yasaklanmayan her şey insan hakkıdır. Yasalar da hakları korumak içindir. Bu nedenle İslâm'daki insan haklarının tamamını burada ortaya koymak mümkün olmadığından, biz burada bazı temel hakları açıklamak istiyoruz.

1. Yaşam Hakkı

Hiç kimse kasten öldürülemez. Hiç kimsenin bir insana tecavüz hakkı yoktur. Allah (C.C.) şöyle buyuruyor: "Kim cana kıymamış ya da yeryüzünde bozgunculuk yapmamış olan bir canı öldürürse, sanki bütün insanları öldürmüş gibidir. Kim de onun hayatını kurtarmak suretiyle yaşatırsa, bütün insanları yaşatmış gibi olur." (Maide Suresi: 32) Hz. Peygamber de veda Hutbesinde "Kanlarınız, mallarınız ve ırzlarınız birbirinize haramdır." buyurarak, insanın canına dokunulamayacağını açıkça belirtmiştir.

2. Hürriyet Hakları:

Kişinin toplumda sahip olması gerekli olan özgürlükleri şu şekilde sıralamak mümkündür.

2.1. Kişi Hürriyeti:

Kişinin özgürlük hakkı, Hz. Ömer'in Mısır Valisine, bir olaydan dolayı "Anaların özgür doğduğunu, ne zamandan beri köle yapıyorsunuz?" sözünde belirttiği gibi "doğuştan gelen bir haktır." Yine Hz. Ömer, "İslâm'da hiç kimse bir mahkeme kararı olmaksızın tutuklanamaz." der. Zira, suç sabit oluncaya kadar insan masumdur.

Bu bakımdan herhangi bir sebebe dayanmadan kişi, keyfi olarak tutuklanamaz, alıkonulamaz veya sürülemez.

2.2. Konuşma Hürriyeti:

Hz. Peygamber, yanlış da konuşmalar, Ashabının konuşmalara, tartışmalara katılmalarını istemiş, "... Onların üzerinde zorlayıcı değilsin." (Gaşiye:22) ayetinde açıklandığı gibi, baskı kurmaya gelmediğini ifade etmiştir. Bu hürriyet, dört halife devrinde de devam etmiş ve hatta Hz. Ali muhalifleri olan Harici grubun, kendisini açıktan eleştirmelerine ses çıkarmamış ve bunların susturulması için tavsiyede bulunan mesai arkadaşlarına "Bir suç işlemeye kalkışmadıkları sürece, istedikleri gibi konuşmakta serbesttirler." cevabını vermiştir. Harici taraftarlarına yaptığı uyarıda da, "Düşüncelerinizi kılıçla desteklemediğiniz sürece, tam bir özgürlüğe sahipsiniz." der. Ayetlerde

“...İşler hakkında onlara danış.” (Al-i İmran: 159), “işleri, aralarında danışma iledir.” (Şura:38) buyurularak, yöneticilerin halka açılmaları ve onların görüşlerini almaları emredilmiştir. Şu halde konuşma özgürlüğü, görüş verme, İslâm’ın temel yapısıdır.

3. Seçme Ve Seçilme Hürriyeti:

Ülkenin kamu yönetimine katılmak ve ülkeyi yönetmek isteyenlere karşı görüş (rey) lerini açıkça belirtmek, her müslümanın doğal hakkıdır. Dört halifenin seçimi buna güzel bir örnektir.

4. Din ve inanç Hürriyeti:

“... Dinde zorlama yoktur. (Bakara:256), “...Sizin dininiz size, benim dinim bana.” (Kâfirun : 6), “...Artık dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin.” (Kehf: 29) ayetlerinde görüldüğü gibi her insanın, kendi din ve inançları doğrultusunda, dinini uygulama ve ibadetlerini yapma özgürlüğü vardır. “(Onların) Allah’tan başka yalvardıklarına sövmeyin ki; onlar da bilmeyerek, taşkınlıkla Allah’a sövmesinler.”(En’am: 108) ayeti, başka inanç gruplarına karışılmamasını ve hakaret edilmemesini, “Kitap ehliyle -haksızlık edenler dışında- en güzel şekilde tartışın (Ankebut:46) ayetiyle de onlarla en güzel biçimde diyalog kurarak kendi dinini anlatması istenir.

5. Temel Gıda Ve Zorunlu İhtiyaçların Karşılanması:

“Yeryüzünde hiçbir canlı yoktur ki, rızkı Allah’a ait olmasın.”(Ankebut:60), “Yeryüzünün omuzlarından yürüyün ve Allah’ın rızkından yiyin.”(Mülk: 15), “...Yiyiniz, içiniz, israf

etmeyiniz.”(A’raf:31) Ayetlerinden anlaşıldığı gibi Allah, yalnız insanın değil, bütün canlıların rızkını planlı ve bir ölçü içinde vermiştir. Yalnız, insan rızkını aramak ve kaynakları israf etmemekle yükümlüdür. Böylece, herkes çalışmasının karşılığını görecektir. Her insanın özgürce edinebileceği bir işle yaşamını sağlama fırsatı vardır. Çünkü Allah, “..Yeryüzüne dağılın ve Allah’ın lütfundan nasibinizi arayınız.” (Cuma: 10) buyuruyor.

6. Meslek Seçme Hürriyeti:

Meslek özgürlüğü, kişinin herhangi bir mesleği veya yaşama biçimi seçmede hür olması, sınıf, renk, inanç veya görüş bakımından hiçbir ayırım olmaması gerektiği demektir. İnsanlardaki sınırsız sayıda gizli yetenekler, ancak onların akli eğilimlerine göre meslek edinmelerine izin verilmesi halinde ortaya çıkacaktır.

7. Kanun Önünde Eşitlik:

“De ki, aranızda adalet yapmakla emrolundum” (Şura 15), “Bir topluluğa duyduğunuz kin, sizi adaletten saptırmasın. Adil davranın, takvaya uygun olan budur.” (Maide:8), ayetleri İslâm’ın gayesinin, yasaların tam bir tarafsızlık içinde herkese eşit şekilde uygulanmasını sağlamak ve yargıya müdahale etmemek olduğunu ortaya koymak ve farklı adalet standartlarının uygulanmasının, insanlık arasında nefret duygularını depreştireceğini, toplumun bütünlüğünü bozacağını, yönetime güveni yok edeceğini bildirmektedir. Yine Mecellenin 8. Maddesi “ Beraat-i Zimmet Asıldır” yani, aksi ispatlanıncaya kadar herkes suçsuzdur diyerek, İslam’ın özünü ortaya koymuştur.

*VEDA HUTBESİ VE İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRİSİ**IŞIĞINDA***İNSAN HAKLARI**

Peygamber efendimiz (S.A.V)'in, Hicretin 10. yılında Mekke'de insanlara hitaben yaptığı veda konuşması olan Veda hutbesi, tüm insanlığa ışık tutacak, bazı yerlerinde ashaba, bazı yerlerinde insanlığa seslenen ve ders alınması gereken bir vesikadır.

Veda hutbesinde, insanlığa tavsiye ve emredilen bir çok hususa, insanlık ancak son yüzyıllarda ulaşmaya çalışmaktadır.

İnsanlığın bu konuda en son ulaştığı yer, 1948 yılında, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen ve tavsiye mahiyetinde olan İnsan Hakları Evrensel Bildirisidir.

Veda hutbesi, öncelikle insanın canının, malının ve namusunun mukaddes olduğunu ve her türlü tecavülden korunduğunu bildirerek, insanın yaşama hakkını, mal edinme hakkını ve bir yerde özel hayatın dokunulmazlığını vurgulamaktadır. İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin ilk maddelerinde (1-22) daha ayrıntılı olarak düzenlenen bu haklar, veda hutbesinde üç kelime ile özetlenmiştir.

İnsan canının dokunulmazlığı, sadece yaşam hakkı olarak görülemez. Bu, insan hayatına kasttan, kendisine yapılacak her türlü ezaya kadar insana yapılacak her türlü tecavüzü anlatmaktadır. Ayrıca, Veda Hutbesi'nin devamında "ne zulmediniz, ne de zulme uğrayınız" diyerek, insana her türlü zulmü yasaklamaktadır. Günümüzde işkence olarak adlandırılan zulüm, insanlık için en büyük ayıplardandır. Veda Hutbesinde zulüm olarak, İnsan Hakları Evrensel Bildirisinde İşkence olarak adlandırılan olgu, insanlara kötü muameledir.

Yine İnsan Hakları Evrensel Bildirisinde, insanların eşitliği ilkesi getirilmiş, Veda Hutbesinde ise bu eşitlik "Arabın arap olmayana, arap olmayanın arap olana bir üstünlüğü olmadığı gibi, kırmızı tenlinin siyah üzerine, siyahın da kırmızı tenli üzerinde bir üstünlüğü yoktur" diye tarif edilmiştir.

Ayrıca suçların ferdîliği prensibi, Veda Hutbesinde "baba, oğlunun suçu üzerine, oğlu da babasının suçu üzerine suçlanamaz." cümlesi ile yerini bulmuştur.

Asırlar önce İslâm bu prensipleri getirmişken, bugün İslâm dünyası bunlardan habersiz bir şekilde, dünyada insan hakları ihlallerinin en yoğun olduğu yerler haline gelmiştir. Bunun, bizce ana nedeni hatalı bilgi ve inanç zayıflığıdır.

Ülkemiz, insan hakları ihlallerinin en yoğun olduğu ülkelerden biridir. Bu ihlalleri, bazı kesimlerin ideolojik amaçları uğruna ön plana çıkardıkları, karakol ve cezaevindeki uygulamalarla sınırlamak mümkün değildir. Sokakta yürürken basmak zorunda olduğumuz bir tükürükten, yolun ortasına park ederek başka araçların geçmesine engel olmaktan tutun, basındaki özel hayata ve kişiye saldırıya kadar, kendini ifade özgürlüğünden, can güvenliğine kadar bir çok alanda, insan hakları ihlâli söz konusudur.

Ne zaman ki, insanlarımız Veda Hutbesini özümser, ne zulmeder ve ne de kendine zulmettirir, insana sadece insan olması nedeniyle saygı duyarsa, hem insanımız dünyadaki en saygın insan olacak, hem de ülkemiz dünyada en saygın ülke olacaktır.

AŞK İÇİNDE

Bu Alem sanki oddan denizdür

Ana kendiyi atmaktır adı ışk

Eşrefoğlu Rumi

Bir parıltıyız biz geceler içinde
Söyleriz biz aşkı bir başka aşk içinde

Tutuşur yanarız ateş denizlerinde
Raksederiz alevlerle, renkler, gölgeler içinde

İbrahim kesiliriz sonra sular, bahçeler içinde
Savruluruz güller, güneşler içinde
Bir el dokunur da en ince telimize
Yunus oluruz ol sufiler içinde
Döner gideriz bütünlerimiz parçaları gün olur
Baki kalırız gökkubbede kendi sesimiz içinde

İSLÂM DÜŞÜNCESİ

“İslâm Düşüncesi” kavramı ve bu kavramın muhtevası, yakın tarihlerde farkına varılmadan tekrar tartışılmaya başlanmıştır. Bundan dolayı, bu kavram ve muhtevası hakkında bir çok spekülasyonlar yapılmaktadır. Bu spekülasyonlardan dikkate değer olanlarını şöyle zikredebiliriz:

a- İslâm Düşünce tarihinin “Kendine özgü bir paradigma” oluşturup oluşturmadığı meselesi,

b- Kuran-ı Kerim’in Arap ve İbrani geleneğini algılama biçimini yansıttığı iddiası

c- İslâm Düşüncesinin ikinci ayağını oluşturan, hadislerin güvenilmezliği iddiası,

d- İslâm Düşüncesinin özgün bir sistem kurmadığı, dolayısıyla önceki kültürlerin taklit ve ilerki yüzyıllara naklinden ibaret gören anlayış,

e- İslâm Düşüncesi tamlamasının açılımına yönelik iddialar ki bunlar da üretilen her düşüncenin, İslâm ile özdeş tutulması problemi, Müslüman düşüncesi adı altında, İslâma uygun olsun olmasın, kendini Müslüman olarak tanımlayan herkesin ortaya koyduğu düşüncelerden kaynaklanan problemler

f-”İslâm düşüncesi” kavramının muhtevasına yönelik iddialar ki : Müslüman grupların hepsi tarafından ittifakla kabul edilen temel kaynaklar baz alınarak üretilen düşünceler, İslâm adı altında toplanan fraksiyonların, inançlar ne olursa olsun ürettikleri düşünceler, özellikle oryantalistlerin iddiası olan İslâm düşüncesi kavramını, Arap düşüncesi olarak karşılama çabaları ve bütün bunlara ilaveten İslâmın egemen olduğu bölgelerde gerçekleştirilen ve dinin ortak dili haline gelen Arapça ile eser veren yazarların

ürünlerinin, İslâm düşüncesi içinde mütalaa edilmesidir.

Tüm bu spekülasyonların muhtevası ne olursa olsun İslâm düşüncesi; “İslâmın insan, hayat, kainat ve Allah hakkındaki telakkilerin bütününe teşkil eder.” Bundan dolayı İslâmî ilkeler baz alınarak sistemli bir biçimde ortaya konulan her türden düşünce ürünü, İslâm düşüncesi çerçevesinde ele alınıp değerlendirilir.

Bu sebeple de İslâm düşüncesini yalnızca bir mezhebe, ırka, devlete ya da tarihi bir döneme ait kılmak, bunu daraltmak ve özünü zedelemek olur. Bilhassa O’nun ilahi vahyin ürünü olan özüyle, tarih içinde gelişen bölümünü de aynı kategori içinde değerlendirmek de doğru olmaz. Bundan dolayı, İslâm düşüncesinin ilahi ve beşeri vechelerini birbirinden ayırdetmek suretiyle değerlendirmek gerekir.

İslâm düşüncesinin, ilahi ve beşeri veche diye ayırım yapılmasıyla, bizzat Kur’an’ın üzerinde titizlikle durduğu, ilahi olanın beşerileştirilmesi, beşeri olanın ilahileştirilmesi tehlikesinin de ortadan kaldırılmasına vesile olunmaktadır.

İslâm düşüncesini biri ilahi olan vahy, diğeri insan aklı olmak üzere iki temel kaynağı vardır, İlahi kaynağı Kur’an-ı Kerim olup, Kur’an’ın yorumundan ibaret olan sahih sünnet de bu ilahi kaynağın tamamlayıcısıdır. İkinci kaynağı ise Kur’an ve sünnetin verilerinden ve ilkelerinden yola çıkarak; insan, hayat, kainat ve Allah hakkında düşünce ürünleri ortaya koymaya çalışan insan aklıdır. Bu bağlamda özgün olan ilahi bölümü tartışma götürmez nitelikleriyle kabul gerekirken, beşeri bölümünü kriterize etmek gerekmektedir.

İslâm düşüncesinin en önemli vasfı, insanüstü kaynakla irtibatlanmış olmasıdır. İslâm düşüncesini diğer düşünce sistem

lerinden ayıran en önemli vasfın, böylece ilahi kaynağa sahip olduğu şeklinde ortaya çıkacaktır. Diğer düşünce sistemleri de, kendilerini ilahi kaynağa sahip düşünce sistemi olarak izah ediyorlarsa da, ilahi kaynak fikrinin farklı birer olgu olduğu da bir realitedir.

İslâm düşüncesinin, ilahi kaynağa sahip oluşunun en önemli vasfı kesintisizlik anlayışıdır. Zira; vahy kaynaktan meleğe, melekten aynen peygambere oradan da insanlığa aktarılmıştır. Ayrıca bu silsilenin diğer aşamaları ki bunlar, objektif kriterlerce doğruluğu sabit olan, vahyin katiplerce hemen yazılıyor olması, bazı mü'minlerce tamamının veya bir kısmının hemen ezberleniyor olması söz konusudur ki, tüm bunlar olurken vahyin, topluluk veya şahitler huzurunda vuku bulmuş olması, bazı olayların akabinde meydana gelmiş olması, vahye muhatap olan peygamberin, vahye bir şey katmadığını belirtmesi ve öncesinde konuyla ilgili bilgisinin olmaması, (ümmilik) gibi nitelikler İslâm'da vahyin doğruluğunu sağlayacak teminatlardır.

İslâm düşüncesinin ilahi cephesini büyük çapta Kur'an temsil eder Sünnetin fonksiyonu ise Kur'an'da sarıh olarak bulunan bir hüküm değiştirmek veya O'nun aksine bir hüküm getirmek değildir Sadece, Kur'an'da sarıh olarak bulunmayan bir konuya açıklık ve yorum getirebilir. Diğer taraftan, hüküm bulunmayan mevzularda sünnet hüküm getirebilir

İslâm düşüncesi, ilahi vechesinden kaynaklanan bazı özgün niteliklere sahiptir İslâm düşüncesi, günümüze kadar özgünlüğünü korumuş ve evrensel boyuta ulaşmış bir sistemdir Tevhid ilkesi gibi, hiç bir düşünce sisteminde mevcut olmayan bir niteliğe sahiptir İslâm düşüncesi, her türlü antropomorfizme, politeizme kapalı olup, Allah anlayışı; Tenzih, Tecrid ve Tevhid aşamalarından oluşmaktadır.

İslâm düşüncesinin temelini kelime-i Tevhid ve onu tamamlar mahiyetteki tenzih prensibi oluşturmaktadır. Buna göre,

Allah kainatta bir denge kurmuş olup, bu denge Allah'ın bütün eserlerinde belirgindir. İslâm düşüncesi de her alanda denge kurmaya çalışmaktadır. Bu bakımdan Tanrı ile evren ve insan arasında denge kurar. Tanrı ile evren arasına kesin bir çizgi koyar. Mekanizme, Hylosoizme, Aristotelyen Tanrı zihniyetini, Panteizmi reddeder İslâm düşüncesine göre insan ve Tanrı farklı iki ayrı varlık alanını temsil eder. İnsan, Tanrı karşısında ezeli suçlu değildir. Bütün bunlara ilâveten İslâm düşüncesi, problemlere dar ve bölgesel bir perspektiften değil, geniş ve evrensel açıdan esas alır.

İslâm düşüncesinin ilahi vechesi, Peygamber efendimizin risaleti süresince vahyedilen Kur'an ile belirlenmişti. İslâm düşüncesinin ilahi cephesini Kur'an-ı Kerim'in yanı sıra "O'nun canlı bir tercümesi olan" Hz. Peygamber'in sözleri, fiilleri ve takrirleri de oluşturmaktadır. İşte bu iki öge, İslâm düşüncesinin özgün kısmını oluşturmakta, O'nu diğer düşünce sistemlerinden ayıran en önemli vasıf olmaktadır.

Peygamber efendimizin vefatı ile birlikte İslâm düşüncesinin özgün kısmını oluşturan ilahi veche sona ermişti. "Bugün sizin dininizi kemale erdirdim, sizin üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'ı seçtim" ayetiyle de gündeme gelen "kemale erdirilmiş ve tamamlanmış olan bu sistem, değişim ve gelişim gösteren yaşantıya nasıl tatbik edilecek sorusu ortaya çıkmaktaydı. Keza Kur'an ve sünnet ileride vuku bulacak olayların hepsini tespit edip, hepsine bir çözüm getirme iddiasında da değildi. Kur'an ve sünnetde belirlenmeyen konularda vahy ile hayat arasında irtibat kurmak zor olabiliyordu. Zaten bazı ayetlerin müteşabihattan olması, arap dilinin zenginliği, nassın değişik şekilde açıklanmasına imkan vermekteydi. Bu durumun daha hayattayken farkında olan Hz. Peygamber, (SAV)- Muaz hadisi diye bilinen hadisde müslümanların takip etmesi gereken metodolojiyi kısaca ortaya

koymuŖtu. Kur'an ve Sünnetde hüküm bulamayanlar kıyasla, "istinbat" yoluyla icihad yapmaya çalışacaktı. Müslümanlar da bu sayede icihad adı verilen mükemmel bir sistem kurmuşlardı. Böylece İslâm düşüncesinin en önemli alt birimlerinden olan Fıkıh meselesi ortaya çıkmıŖtı.

İslâm düşüncesinin beŖeri vechesinin oluşup gelişmesinde Hz. Peygamber'in vefatını takip eden siyasi, ekonomik ve sosyal vakaların da büyük tesiri olmuŖtur.

Hz. Peygamberin vefatından kısa bir süre önce ortaya çıkan ve tarihe "kalem-kırtas" olayı diye geçen, yaka neticesinde bir takım düşünce ayrılıkları ortaya çıkmıŖ ve netice olarak, o güne kadar hiç bir sistemde rastlanılmayan "Şura" ya dayalı bir

yönetim biçimi Müslümanlarca kabul edilmiş ve hayata geçirilmiştir.

Şu halde diyebiliriz ki, İslâm düşüncesinin ilahi cephesi, hemen bütün Müslümanlar tarafından tartışmasız kabul edilirken, onun yorumundan ibaret olan beŖeri vechesi bütün Müslümanlar için zorunluluk arz etmemektedir. Kur'an ve Sünnet dışında kalan bölümler farklı anlayış, algılayış ve yorumlara açıktır. İctihad, kıyas ve icma gibi Müslümanların geliştirdikleri bu müesseseler İslâm düşüncesinin beŖeri cephesini oluşturur. Bu müesseseler vasıtasıyla İslâm düşüncesi, insanüstü bir kaynakla irtibatlandığından en yüksek seviyeye ulaşmış bir düşünce sistemi olmuŖtur.

BAHAR

Zeynep DERİNGÖZ

Uzanmış beton yığınlarının arasından sızan güneşin hücrelerimde meydana getirdiği hafif ısınma hissinin ardında biraz da zorlanarak başımı göğ'e doğru kaldırıncaya karşımdaki sonsuza doğru uzanan gökyüzünü muhteşem bir yeşillığ'e bürünmüş birbiri ardına dizilmiş ağaçlarla bezenmiş halde buldum.

Yalnız ağaçlar değil tüm tabiat göz kırpan güneşin cazibesine kapılıp kendinden geçmiş hatta güneş çok uzaktakileri bile kendine çekmişti. Benim her zaman yapmak istediğim ama bir türlü yapamadığım ve yapamayacağım bir özelliğ'e sahip olan kuşlar göklerin masum prensleri, kendilerine yapılan çağrıya uyarak yeni yurtlarına doğru kanat çırpmaya başlamışlardı. Muhakkak ki özgürlüklerinin tadını doyasıya çıkartıp içlerindeki tüm coşkuyu yaramaz çocuklar gibi tükettikten sonra kendilerini kokusuyla ferahlığ'a boğan çiçekli ağaçların köhnemiş dallarına kanmak için sabırsızlanıyordu.

Bahar kendisini sabırsızlıkla bekleyenlerin umutlarını boşa çıkarmamak, meyve bekleyen bahçe sahiplerini küstürmek, kendisine malzeme arayan ressama çıkış yolu olmak, neşeli çığlıkların atılacağı parklara güzel bir renk piramiti kazandırmak için yine geldi. Hoş geldi...

TOPLUM VE İNSAN HAKLARI

Tarih boyu toplumlar arası mücadele, insanların doğuştan sahip olmaları gereken haklarının elde edilmesi veya bu haklarının korunması mücadelesidir. Kendi haklarını elde etme veya bu koruma mücadelesi verirken başkalarının haklarına tecavüz etme veya gasp etme bu uğraşta haklıyı haksız duruma düşürür. Bu, terazinin topuzunu kontrol edip-edememedir ki, insanlıkta olgunluk gösterge-

Ekonomik, Siyasi ve Kültürel iktidar mücadeleleri için çabalayanların amacı; daha müreffeh, daha insanca yaşama idealidir.

Hakim güçlerin tahakkümü ve sömürüsü, onların güçlü olmalarına karşın insanca yaşatma ideali taşımadıkları anlamındadır. (Sadece kendileri Müreffeh yaşayacaklar Başkaları ise bu tabii haktan mahrum kalacaklardır.) Halbuki “Kendisi için istediğini başkası için de isteme” bir olgunluk (mükemmeliyet) ölçüsüdür

İslâm inancında “Kullar arası haklara Yaratanın bile karışmaması, hatta hayvanların bile toprak olmadan muhataplarından haklarını almaları” kuralı bu idealin zirvesini teşkil eder

Her insan doğarken toplum içinde taşıyacağı sorumluluklara karşılık, bazı haklara da sahip olmalıdır. Yaşama hakkı bunlardan birisidir Bu hak nedeniyle başkasının yaşama hakkına tecavüz eden, insanlık tarihi boyunca, hep suçlu kabul edilmiş ve cezalandırılmıştır. Hatta, ana rahmindeki cenin’in bile yaşama hakkına, Ana-Babasının dahi müdahale hakkı olmadığı tezi herkesçe kabul görmektedir

Toplumlar arasında savaşa neden olanların “Savaş Suçlusunu” kabul edilmeyip cezalandırılmamaları da “Yaşama Hakkının İhlâli” değil midir? Geçmiş

toplumların savaşlarında, eli silah tutmayan kadın ve çocukların öldürülmeleri bir olgunluk, günümüz savaşlarında kadın, çocuk, büyük ayrımı yapmadan kitle ölüm silahlarıyla soykırım yapmak bayağılıktır, insanlık namına. Hiroşima ve Nagazaki’yi bu meyanda hatırlamamız yeterlidir. Bosna ve Cezayir olayları ise değişik açılardan İnsan Haklarının Gaspının en taze örnek leridir. Bunları görmezlikten gelme veya savunma, insanlık adına bir başka talihsizliktir.

Düşünme ve İnanma, inancını Yaşama Hakkı da insanların doğuştan elde ettikleri hakların bir diğeridir. Yine bundan dolayı insanlık tarihi boyu ayrı fikir, düşünce ve felsefelere sahip toplumlar savaşmışlar Fikir ve inanma haklarını koruma uğruna canlarını, mallarını ve hayatlarını feda etmişlerdir. Bunun önüne geçmek insanın tabiatına aykırıdır. Bugüne kadar kimse de böyle bir harekete girişmemiştir. Bu nedenle gelişmiş toplumlar da, düşünce suçlusunu veya düşünme ve inanmayla ilgili yasaklar aramak komiklidir Ama gelişmekte olan ülkelerde kültür, hoşgörü ve anlayış seviyesi düşük olduğu için hakim güçlerin düşüncelerine aykırı düşünceler suç sayılır, aşağılanır veya dışlanır Onlara göre kendileri gibi düşünmek ilerlilik ve gelişmişliktir. Aksi geri kalmışlık ve çağdışılık.

Olayı, değişik bir şekilde ifade edecek olursak; düşünce ve inanç özgürlüğünün olmadığı toplumlar, henüz gelişimlerini tamamlayamamış toplumlardır. Düşünce ve inanma özgürlüğü, bir noktada gelişmişlik ölçüsüdür. İnanç ve düşünceye zincir vurma Ortaçağ Avrupa’sında kalmış olmalıdır.

Günümüzde, bünyesinde her türlü fikir ve düşünceyi barındırabilen toplumlar en

uygar ve gelişmiş toplumlar olarak kabul görmekte ve övgüyle örneklenmektedirler. İnsanın tahayyülde bile zorlandığı çok hukuklu sistem (aynı zaman ve zeminde birden çok hukuk sisteminin birlikte bireylerin tercihlerine sunulması) artık gelişmiş toplumların hedefi olarak görülmektedir. Tarihte bu uygulamanın örneklerini görmek mümkündür.

Modern eğitim; fertleri saygısız, kaba, dayatmacı bir yapıdan başkalarına saygılı, anlayışlı ve kendi haklarının korunması kadar başkalarının haklarının da korunması gerekliliğini özümsemiş fertler yetiştirmeyi amaç edinmiştir. Aslında hedef, bunun da üstünde, başkalarının haklarını korumaktan

ziyade, başkaları lehine kendi haklarından feragat edebilme erdemine ulaştırmak olmalıydı. Zira, bizim toplumumuz bu fazilet derecesine pek de yabancı değildir. Ancak, günümüzde fertlerin bu seviyeye ulaşması bir yana, nasıl koparabilirim hesabını yapmayanlar yadırganmakta ve kendilerine gülünmektedir. Bu durum, değer yargılarının ne kadar değiştiğinin veya hangi derekelere düştüğümüzün göstergesidir.

İnsanlar arası fazilet yarışı bir yana, en tabii haklarına bile sahip çıkabilmesi, iktidarı elinde bulunduranların inisiyatifine kalmıştır. Bu da insanlık için acı bir realitedir.

TAVRINA KURBAN OLDUĞUM

Canlılar beslenme türlerine göre üçe ayrılır. Otçul ; ot yiyenler, etçil; et yiyenler, insancıl; Avrupalılar...

Her şey 1776 İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin Amerika'da ilanıyla başlamadı. O kadar başlamadı ki zenciler 1800'lü yıllarda "HunterMan" lar tarafından kelle başı 3000 dolara avlandılar. 1900'lü yıllarda Ku Klux Klan mensuplarınca dans ve şarap eşliğinde diri diri kızartıldılar. 1950'li yıllarda zenciler ilk defa beyazlarla -arkada olmak kaydıyla aynı arabaya binmeye hak kazandılar. İngiltere'de zenci futbolcuların ıslıklanması 1990'a kadar sürdü. Ve batılılar siyahları olimpiyattan olimpiyata sevmeye devam ettiler. Her zaman zencilerin iyisi ölülerden, Müslümanlarınkı de hava korsanlarından seçildi.

Kadim Roma'da bile insan hakları vatandaşı denilen azınlık sınıfına aitti. Soyluların bir hukuku vardır. Soysuzların ne hakkı olabilir ki?

Dicle'nin kıyısında bir koyunu kurt kapsa Allah onun hakkını, hesabını bizden sorar der, Hattab oğlu Ömer. İspanya arenalarında, matadorlarca seyircilerin işkence çığlıklarıyla katledilen yıllık 30000 boğanın hak ve hukukunu kim soracak? Az dövülmüş maymun beyni yiyecek diye Fransız sosyetesine canlı kurban edilen maymunların, Almanlarca işkence makinasıyla 3 gün aralıksız mısır yedirilerek ciğerleri patlatılarak öldürülen

ördeklerin, kazların günahını kim üstlenecek?

Sen ey adaletin ve emniyetin remzi esenlik insanı. Yeryüzü mirasçısı mümin... Nerelerdesin? Cümle mevcudat seni bekliyor. Gözler kapıda, kulaklar kırışte... Umulur ki cihanı velveleye verecek bir "Ben varım" diyesin.

Sen de bilirsin ki bir insan bir dünyadan daha azizdir. Kitabı'nda sen hanımlarını bile feda edecek bir Kardeşlik Antlaşması imzalamışsın Hicret sabahında. Sen seni öldürmeye bile gelenin malına ihanet etmeyensin. Sen veda günü Evrensel Hutbe'nin şahidisin. Alın teriyle kazanılmayan. paraya tükürmüş, kan gütmeyi Cehennem' e gitmek bilmişsin. Hepimizin atası ve hammaddesi birdir demişsin. Üstünlük kriterin takva olmuş, fetih istikametini yürek olmuş. Kendi mumunu umumunkinden ayırmışsın, hizmetçinle nöbetleşmişsin. Sen bir karınca yuvasının başına bekçi koymuşsun. Sen bir lodos estiğinde köylüm kıtlık çeker diye gözyaşı serpmişsin.

Hatırlıyor musun? İnsanlık, adalet ve şecaat dersini senden öğrenmişti dünya... Diğergam bir güvercin gibi hep başkaları için yaşamıştın. Ateşe bile razı olmuştun. Cehennem'i ben doldurayım da kimse giremesin istemiştin.

Daha ne diyesin. Haykırsana tarihi dönek zamana! İnsanlık ahengini senin sevginden almalı.. Ve Sakarya seninle şaha kalkmalı

..

Artık...

A L İ

Kahramanının adı Ali olan bir kaç hikaye biliyorum. o Ali'lerin hikayeleri de dikkate değer ama benim hikayemin kahramanı Ali'nin diğerlerinden farklı olduğuna inandığım dikkate değer yönü harfi harfine gerçek ve abartısız olması.

On dört yaşlarında bir çocuktuk. Öğretmen arkadaşlar arasında adı çok geçiyordu. Ben yakından tanımadım. Biraz da çok çalışkan öğrencilere duyduğum temelsiz tereddüt sebebiyle olsa gerek ilgisiz kaldım. Çok çalışkan öğrencilerin derslerinde gösterdikleri başarının sadece dersleriyle sınırlı kaldığı zekalarından çok çalışma güçleriyle başarılı görüldüklerine dair genelleme böyle bir tereddüdün kaynağıydı.

Onlar yüksek notlar alır. Hep öğretmenlerin istediği gibi olurlar. Fakat muhakeme güçleri zayıftır Dolayısıyla lise tahsillerinde gösterdikleri başarıyı devam ettiremezler.

Ali'nin muhakeme gücünün aldığı notlardan daha iyi olduğunu gözlemlediğimde bir çok genelleme gibi bunun da yanıltıcı olduğunu farkettim. Gerçekten çok zeki bir çocuktuk.

Ali'yi daha iyi tanımam bütün insanları "iyi tanıma" kıstası olan beraber yolculuğumuzda gerçekleşti. Uzun yorucu ve meşakkatli bir yolculuktu. Okul gezisiydi. Belki de okul gezilerinin en uzun olanı. Umreye gidiyorduk. Yaklaşık beşbin kilometrelik bir yoldu. Beş otobüs öğrenci vardı. Benim görevli olduğum otobüsü dolduran öğrencilerin arasında Ali de vardı. Çok zeki insanların diğerlerine biraz acıma biraz da kibir dolu tepeden bakışı yoktu Ali'de, bütün arkadaşlarıyla uyumluydu. Kırk kadar öğrencinin içinde bana hiç sorun çıkarmayan birkaç

öğrenciden biriydi. Molaların ve beklemelerin bezdirdiği yolculuk boyunca Ali, otobüse hep vaktinde geldi. Hiç bir arkadaşıyla tartışmadı. Zaman zaman fıkralar anlatarak gergin havayı yumuşattı. Direncini kaybetmedi. Habur gümrük kapısından içeri girdiğimizde hepimizde oluşan suskunluk; Ali'nin "Hey arkadaşlar bakın, dışarıda Iraklı bir köpek !" esprisiyle kahkahalara dönüştü.

Yol, çöl karikatürlerinde olduğu gibi, uçsuz bucaksız bir beyazlığın içinde fırçayla boyanmış dümdüz siyah bir çizgi gibiydi. Gecenin ilerlemiş bir saatiydi. Yorgun ve uykusuz gözler; suskun bir heyecan içinde, hep karşıya bakıyordu. Ben şoförün hemen yanındaki koltuktaydım. Nihayet karşıdan Medine'nin ışıkları görüldü. Kutsal Medine'nin ışıkları. Günlerdir varabilmek için duygu karmaşası içinde sabrımızı biletiğimiz Medine'nin ışıkları. İlk akla gelen bir şeyler yapma ihtiyacı, bu anın çok önemli olduğu, değerlendirmek, gaflet içinde herhangi yeni bir yere gidermiş gibi alelade sıradan olmaması için anlamlı ve önemli bu anın niteliğine yakışır bir şeyler yapmak.

Medine; ışıklarıyla 1400 yıl öncesinin "Ay doğdu Bedir tepelerinin arkasından!! mısramı terennüm ediyor ve biz de Bedir tepelerinin arkasından doğan Ay'ın nuruna yaklaşıyor gibiydik. Bir şeyler yapılmalıydı. Günlerce süren bekleyişin sonuna yaklaşmıştık. Burasıydı ulaşmak istediğimiz yer. Bu andı yaşamak için çırpındığımız. Bu kadar sıradan olmamalıydı. Şu heyecan dolu sessizlik bu çırpınışın ifadesi için yeterli olmamalıydı. O'nun ruhaniyetine bu kadar yakın olmak, O'nun ayak izlerini saklayan kumlara bu kadar yakın olmak, O'nun sesinin olduğu

gökkubbeye bu kadar yakın olmanın olağanüstülüğünün ifadesi sadece bu sessizlik olmamalıydı. Aklıma

*Sakin terki edebden kuy-i mahbub-u
Hüdadır bu / Makam-ı Mustafa'dır bu*

mısraları geldi. Ayaklarımı toplayıp daracık koltuğun üstünde diz üstü çökmek istedim. Yerimden sessizliği bozmamak özeniyle yavaşca doğruldum. Toparlandım. İşte o anda aynaya aksetmiş yüzünü gördüm. Ali , küçük Ali, saf ve masumiyetin cisimlendiği bir sembol gibiydi. Başımı hafifce öne eğmiş, gözlerini kapamış dudakları kıpır kıpır birşeyler söylüyordu. Duyamıyordum. Ama hissediyordum. Küçük Ali bütün samimiyetiyle O'na salat ve selam

gönderiyordu. Ve kapalı gözpaklarının altından yüzüne gözyaşları akıyordu.

Hani sicim gibi derler ya; aralıksız, sessiz gözyaşları. Öylesine temiz, öylesine güzel, öylesine dokunaklı. Ali'yi kıskandım. O gözyaşlarını benim dökebilmem gerekirdi. Gözyaşlarını incilere benzeten geveze şairler. Böylesine güzelini böylesine değerlesini görmemişlerdir. Ali Medine'nin ışıklarını görmüştü. Gözlerini kapatarak o ışıkları saf ve masum gönlüne akıtmıştı. Ağlıyordu.

Günahını temizlemesi gereken bendim. O gözyaşlarına Ali'nin değil benim ihtiyacım vardı. Cehennemın korkunç ateşini söndürecek gözyaşlarını görebilmenin üstünlüğü ise benim payıma düşendi.

GERÇEKTEN YAŞAMAK

Yalnızım ve Balıkesir'deyim. Hayatımdan memnun muyum? Bunu bilemiyorum. Bir tarafta geçmişim, bir tarafta geleceğim. İkisi arasında bocalamaktayım. Bazen kendime soruyorum; insanlar neden hep bir şeyler elde etmek için başka bir şeylerden vazgeçmek zorunda kalıyor? Etrafıma bakıyorum, hayatından hoşnut olan insan o kadar az ki... Okulda, yolda, her yerde hep aynı manzara. İnsanlar devamlı bir şeyler için koşuşturuyor. Hep bir şeyler istiyorlar. İsteklerimiz hiç ama hiç bitmiyor. Şu anda benim en çok istediğim şey İzmit'te olmak. Bunu düşünmek bile beni rahatlatıyor. İzmit'e giden firmaların arabalarına dalıp, sevdiğime selam gönderiyorum. Selamımı alamıyacaklarını bile, bile..

Yaşıyorum... Ama niçin? Hepimiz ne için yaşadığımızı unutmuş, dünyanın bize sunduğu ihtişamlı idealler uğruna, bir karıncanın Everest'e tırmanışı gibi çabalıyoruz. Dünyaya hep at gözlüğü ile bakıyoruz. Gördüğümüz sadece dünya hayatı. Taktığımız, ya da benim taktığım bu gözlük, ahiret hayatını görmemi engelliyor. Sadece gözlüğün kenarlarından görebildiğimle yetiniyorum. Bu da yine kendi çabalarımla değil, gözlüğün bir lütfu bana. Kendimi irdeliyorum da; hayallerim, ideallerim, planlarım, arzu ve isteklerim hep bu sahte görünüşlü, iki yüzlü dünya için. Bu gün bu şehirde olamamamın sebebi de yine bu dünya.

Geçenlerde arkadaşlarla bu yılın Oscar'larını alan Cesur Yürek filmine

gittik. Filmin kahramanı şöyle bir cümle söyledi: "Herkes ölebilir, ama herkes gerçekten yaşayamaz." Bu söz beni o kadar etkiledi ki, gelir gelmez bu sözü duvarıma astım. Evet herkes günün birinde ömrünü tamamlayıp ölecek. Ama yaşadığını zannederek, ama gerçekten yaşayarak. Dışarı çıkınca bende dahil yaşadığını zanneden o kadar çok insanla karşılaşıyorum ki... "Acaba gerçekten yaşamak bize de nasip olacak mı?" diye soruyorum kendime. GERÇEKTEN YAŞAMAK!.. Varoluş nedenini, yaşama sınırlarını, uğruna savaşıcağın davayı ve sonunu bilerek ve kabul ederek yaşamak!... Sadece Allah rızası için yaşamak... Ne mutlu bu dünyayı gerçekten yaşayanlara.

"Bu hayatı yaşayanlar, deliler ve veliler

Bilmeyerek deliler, bilerek veliler

Bunun dışındakiler yaşadım zannederler"

İnanmadığımız gibi yaşamazsak, yaşadığımız gibi inanmaya başlarız. İşte bizim tek sorunumuz bu. İnanmadığım gibi yaşayamıyorum. Bu nedenle de yaşayışımla inançlarım çelişiyor. Ben ne yapayım? Yaşayışımla inançlarımı kendime göre uzlaştırıyorum ve geçici bir süre rahatsızlık veren ortamı düzeltiyorum. Ama geçici bir süre için. "Mutlu muyum?" diye soruyorum kendime. Cevap yine aynı: Bilmiyorum. Yalnız bildiğim tek şey var; Ne zaman inandığım gibi yaşamaya başlarsam, o zaman gerçekten yaşayacağım.

EBU HANİFE

İslâm'da hukukî düşünce ve ictihad anlayışının gelişmesinde oldukça büyük etkisi olup, daha çok Ebu Hanife veya İmam-ı Azam diye şöhret bulmuştur.

Adı Numan b. Sabit'tir. Künyesi Ebu Hanife, lakabı İmam-ı Azam'dır. H.80/699 yılında Kufe'de doğdu. Nesebi hakkında Fars veya Türk olduğu ile ilgili değişik rivayetler bulunmaktadır. Ancak üstünlüğün takvada olduğu düşünülürse, bu ayrımın fazla bir önemi olmadığı anlaşılacaktır.

Ebu Hanife, künyesi ile meşhur olmasının sebebi, kesin olarak açıklığa kavuşmamıştır. Hanife diye bir kızı olmadığı gibi Hammad adındaki oğlundan başka da çocuğu olmamıştır. Bu şekilde anılmasına sebep olarak, Iraklılar arasında Hanife denilen divit veya yazı hokkasını yanında bulundurması, ortaya sürülen görüşlerden en tutarlısı olarak kabul edilmektedir.

Yine, imam-ı Azam (Büyük İmam) lakabının da ne zaman ve niçin verildiği hususu, kabul edilebilir bir takım sebep ve açıklamalar yapılmış ise de kesinlik kazanmamıştır.

Bazı kaynaklarda, Ebu Hanife'nin sahabilerden birkaçı ile görüştüğü konusunda bir takım rivayetler bulunduğundan, tabiiinden olduğu da söylenmiştir. Ancak tebeu't-tabiin den olduğu şeklindeki görüş daha yaygındır.

Ailesi, Kufe'de kumaş ticareti ile uğraştığından Ebu Hanife'de belli bir dönem bu mesleği devam ettirmiş, bir yandan da fırsat buldukça Kufe'deki ilim meclislerine giderek tahsilini sürdürmüştür. Dönemin Alimlerinden Ebu Amr eş-Şa'bi'nin kendisine yaptığı nasihattan etkilenecek tamamen ilme

yönelmiş, ticari faaliyetlerini de ortağı aracılığıyla devam ettirmiştir.

İçinde bulunduğu ortam ve şartlar gereği önce Akaid ilmi üzerinde durmuş ve sahada parmakla gösterilir hale gelmiştir. Daha sonra fıkıh ilmine meylenmiş kabiliyeti, üstün zekası ve bu ilme olan aşırı ilgisi çok geçmeden hocalarının dikkatini çekmiştir.

Ebu Hanife, değişik hocalardan ders almakla beraber, şüphesiz onun en büyük hocası Hammad b. Ebu Süleymandır. Yaklaşık 18 yıl ondan ders almıştır. Hocası vefat edince onun yerine ders vermeye başlayan Ebu Hanife, takriben 30 yıl süren bu eğitim sürecinde binlerce meseleyi çözüme kavuşturmuş ve sayısız öğrenci yetiştirmiştir. Bunlardan Ebu Yusuf, İmam-ı Muhammed ve İmam ı Züfer gibi müctehidler yetişmiş, büyük İmamın ictihad ve görüşlerini, Hanefi mezhebi adı altında büyük bir Fıkıh ekolünün sistemleşmesini sağlamışlardır.

Ebu Hanife, ömrünün 52 yılını Emeviler, 18 yılını da Abbasiler döneminde geçirmiştir. Her zaman hakkı savunmuş, zulüm ve haksızlıklara asla boyun eğmemiştir. Bundan dolayı, her iki dönemde de çeşitli işkencelere uğramış, hapsedilmiş ve acımasızca dövülmüştür. Kendisine yapılan Baş Kadılık ve Hazine sorumluluğu gibi çok cazip teklifler yapılmasına rağmen O, bunları şiddetle reddetmiş ve zulme alet olmayacağını bildirmiştir. En son halife Mansur'un yaptığı teklifi de reddeden Ebu Hanife ilerlemiş yaşına bakılmaksızın hapse atılmış ve çeşitli işkencelere maruz kalmıştır.

Yapılan işkencelere daha fazla dayanamamış H.150/767 yılında

hapishanede şehit olmuştur. Zehir içirildiği de söylenmiştir. Ayrıca, ölmesinden korkulduğu için serbest bırakılıp, evinde öldüğü şeklinde rivayetler de vardır. Netice itibarıyla bu büyük İmam, zulme ve haksızlığa karşı direnmenin bedelini canıyla ödemiştir. (Allah rahmet eylesin)

Ebu Hanife'nin ilmi, zühd ve takvası, sabır, cesaret ve tevazusu, üstün zeka ve mükemmel bir muhakeme gücüne sahip olduğu hususu ilgili kaynaklarda ayrıntılı olarak anlatılmakta ve kendisinden övgüyle bahsedilmektedir.

Ebu Hanife, tartışmasız rey ve kıyasın imamı, Irak bölgesinin de en büyük fakihi kabul edilmiştir. Ancak, rey ve kıyasa çok başvurduğu gerekçesiyle, özellikle hadis ehli tarafından yerli yersiz tenkit ve eleştiriye uğramıştır.

Bulunduğu döneme damgasını vuran ve günümüze kadar da etkisini devam ettiren bu büyük İmamın ortaya koyduğu görüş, ictihad ve fetvaları, Hanefi mezhebi adıyla Dünya Müslümanlarına ışık tutmakta ve yol göstermektedir.

Ebu Hanife'nin başta Akaid olmak üzere değişik konulara dair çeşitli eserleri bulunmaktadır. Bunlardan en meşhurlarını şöyle sıralayabiliriz:

1. El-Fıkhu'l Ekber
2. El-Fıkhu'l Ebsat
3. El-Alim ve'l Müteallim
4. El-Müsned (ictihadında kullandığı hadisleri içerir.)
5. El-Vasiyye

KAYNAKLAR:

1. İbn Abidin, Reddü'l Muhtar, C.1, 2. Baskı Beyrut 1987
2. İslâm Ansiklopedisi, C. 10, T. D. V. Yayınları İstanbul 1994
3. Prf. Abdülkerim Zeydan, İslam Hukukuna Giriş, Kayıhan Yayınları İst. 1995
4. Prf. Vehbe Zuhayli, İslam Fıkhi Ansiklopedisi C. 1, Risale yay. İst. 1992
5. Dr. İsmail Hakkı Ünal, Ebu Hanifenin Hadis Anlayışı D.İ.B. Yay. Ank. 1994
6. Fıkhu'l Ekber Şerhi, Ter. Yunus Vehbi Yavuz, Çağrı Yay. İst. 1979
7. Mevdudi, Hilafet ve Saltanat, Hilal Yay. 3. Baskı İstanbul
8. Dr. Ahmet Özel, Hanefi Fıkhi Alimleri T.D.V. Yay. Ankara 1990
9. Mustafa İslamoğlu, İmamlar ve Sultanlar, Denge Yay. 10. Baskı İst. 1997

İNSANA ÇAĞRI

İslam, insanı bir kere daha çağırıyor. Bakalım, insan, bu çağrıya yabancı ve ilgisiz kalacak mı?

Hemen bir dağa bitişik aydınlık bir kasabada çeşmelerin gün doğmadan insanı çağırışı gibi, baharda tarlaların çiftçiyi çağırışı gibi, şubat ayında sonsuz kar ovasının gece yarısında oyuna doymamış çocukları, arkadaşlarının dili ve sesiyle çağırışı gibi, Martın çağırışı gibi, Haziranın çağırışı gibi, İslam, insanı çağırıyor.

Bakalım insan, bu çağrıya yabancı ve ilgisiz kalacak mı ?

Batıya koşan Afrika'yı İslam, Doğuya çağırıyor. Bir gecenin ayak yürüyüşüyle koşan siyah ırkı, İslam; seher aydınlığına çağırıyor. Doğuda duran Çin'i Batıya çekiyor. Bakalım, bütün bir insanlık, Merkezde İslam'da toplanacak mı?

Müslüman babadan ve Müslüman anadan gelen, dünya kütüklerine Müslüman diye kayıtlı, birbirini Müslüman adıyla çağırın, ama İslam hariç, kaç yol ve kaç yön varsa o yöne doğrulan ve yola dalan, kurt görmüş koyun sürüsü gibi bir doğuya bir batıya koşuşan Müslüman kütleyi, İslam, yeni bir dirilişe çağırıyor. Bir paradoks dilini kullanarak diyelim, vakit gelsin görelim, Müslümanlar İslamın çağırısına kulak verecek mi?

Kur'an, canlı, diri ve kutsal diliyle çağırıyor, kadim yapraklar arasından. Namaz, vücutlardan ve ruhlardan bir Cebrail nefesi gibi geçerek çağırıyor. Oruç, bir ilkbahar bulutu gibi şehirlere iniyor ve suya hasret insanları çağırıyor. Farz ve sünnet, hazır ve gayb çağırıyor.

İslam çağırıyor.

İsrafil'in surundan daha kesin bir sesle İslam çağırıyor. Ama Allah'ın sağırlaştırıldığı kulağa kim sesini işittirebilir?

Batı Medeniyetleri sonbahar yapraklarını döktü. Her yerde güneşte yanmış yaprak kızıllığı içinde. Akşam geldi, dağlar kurşunlaştı. İnsan bir kere daha o yabancı yalnızlığını duyuyor.

Doğu Medeniyetleriyse, bir fosil ölümü içinde, arkeolojik bir konudur.

İşte şimdi Sina Dağındaki ateş yanmış insanı çağırıyor. Beşikteki çocuk konuşuyor. Doğuran kadından değil, çağrıyı ondan dinlemeli. Ağaçtan putlar, ateşte çatır çatır yanacak kadar kurumuşlardır ve onların odun olarak kullanılacağı "büyük kış" da gelmiştir. Çocuk İbrahim balta kullanılacak yaşa ulaştı. Peygamber Hira Dağından inmiş, örtüleri bir yana fırlatmış. Denizlerin mürekkep ve ağaçların kalem kesilip yazsalar önünde bitecekleri tükenmez kutsal sözler Mekke'de, Medine'de, bütün ufuklarda çınlıyor.

İnsansa, kutlu rüyalardan bile uzakta, uyumaktadır. Şafak gelmiş kapıya dayanmış, bıçak boğazda, güneş ırmakta, kuzu annesinin memesine yaklaşmakta. Yine de insan uyumaktadır.

Dağların, kağıt tomarları gibi bir toplanmadığı kalmış, suların bir yedi kat yerin dibine batmadığı kalmış, buğday başaklarının bir saman bitkisi olmasına ramak kalmış. Makineyle insanın ikiz kardeş olması gün meselesi.

İnsansa, kurtarıcı çağrıyı duymamak ta direniyor.

SAĞLIKLI YAŞAM VE BAL

Amino asitlerle çeşitli minerallerin oluşturduğu bal, çok eski dönemlerden beri halk hekimliğinde kuvvetlendirici, tedavi edici, tatlandırıcı olarak kullanılmıştır; vücuda sağladığı faydalar sayılmayacak kadar çoktur.

Bal, balözünün arıların kuru ağzında işlenip değiştirilmesiyle oluşur. Sindirim salgılarının etkisi altında meydana bu değişim balözünü, evirtik şeker (dekstroz ve levüloz) sakaroz ve madensel tuz karışımı haline getirir.

Arı, çiçeklerden nektar denilen balözünü emdiği zaman sakaroz, glukoz, fruktoz, çok miktarda su, enzimler, vitaminler, bazı azotlu maddeler ve asitlerden meydana gelen bir sıvıyı kuru ağzında toplamış olur. Ancak enzimlerden, vitaminlerden, asitlerden ve bazı azotlu maddelerden hangilerinin nektardan geldiği, hangilerinin arı tarafından eklenmiş olabileceği kesinlikle bilinmemektedir. Nektarın katı madde oranı çeşitli bitkilere göre %3-76 gibi oranlarda, büyük ölçüde farklılıklar göstermektedir. Asitler ve vitaminler gibi, balın bileşiminde bulunan diğer maddelerin kaynakları hakkında pek az şey bilinmemekte. Balın amino asitlerinin ve vitaminlerin bir kısmının polenden geldiği sanılmaktadır. Filtre sırasında, baldaki vitaminlerde bir azalma görülmesi de bu fikri doğrulamaktadır.

Balda sitrik, malik, formik ve asetik asit vardır. Ancak en önemlisi glukomik asittir. Proteinlerin yapıtaşı olan amino asitler de balda bulunur. Balın çok tatlı olması, asitliğinin fark edilmemesine neden olur. Balın tadını ve kokusunu balı meydana

getiren maddeler oluşturmaktadır. özellikle malik ve sitrik asitin tat ve kokuda etkili olduğu bilinmektedir

BALDAKİ VİTAMİNLER

Balda %0,17 oranında kül de bulunmaktadır. Balda en fazla bulunan mineraller kalsiyum ve fosfordur. Bunlardan başka potasyum, kükürt, sodyum klorür ve magnezyum gelmektedir. Ayrıca iz elementlerden iyot, bakır, demir, manganez ve çinko da eser miktarda balda bulunur. Baldaki vitamin miktarı, nektar ve polen kaçaklarına bağlı olarak değişir. Bu vitaminler şunlardır: Tiamin (B1), riboflavin (B2), askorbik asit (C), piridoksin (B6), pantotenik asit (B5) ve nikotinik asit (B3) tir. Bal süzme işlemi sırasında sayılan bu vitaminlerin büyük bir çoğunluğunu kaybedebilir. Bu yüzden, bu işlemin son derece dikkatli yapılması gerekir.

Bal, çiçeklerin bol olduğu devre geçtikten sonra toplanır. Peteklerden balı çıkarmak için, gümeçlerin ağzını örten kapakçıklar kesilir, sonra petekler bir döner süzme makinesine yerleştirilir, burada merkez kaç kuvvetinin etkisiyle bal gümeçlerden çıkar. Süzme makinesinden bozulmadan çıkan petekler, arılar yeniden doldursun diye gene kovandaki yerlerine konur. Başlıca iki çeşit bal vardır. Çok çiçek balı ve tek çiçek balı. Çok çiçek balını arılar bin bir çiçek dolaşarak topladıkları bal özümüyle yaparlar. Tek çiçek balı genellikle bir tek bitki türünden toplanan balözümüyle yapılır.

HANGİ BAL KALİTELİDİR?

Balın kalitesi arıların balözü toplamak için dolaştıkları çiçeklere bağlıdır. Örneğin, karabuğday ve fundadan yapılan bal akasyadan, korungadan ve ak üçgülünden yapılan bal kadar makbul değildir. Yüksek yerlerde dağ çiçeklerinden yapılan balın özel bir tadı ve kokusu vardır.

Bal çok eski dönemlerden beri halk hekimliğinde kuvvetlendirici, tedavi edici ve tatlandırıcı olarak kullanılmıştır. Müshil, mideyi besleyici ve kuvvet verici etkileri yanında; mikropların üremesini önleyici ve yara iyileştirici özellikleri de vardır. Çocuklarda sık görülen ağız iltihaplarında (Aft) boraksla karıştırılarak kullanılır. Karadeniz bölgesinin Doğu bölümünde anzer balı adıyla bilinen bal merhem olarak kullanıldığında, özellikle yanık yaralarında çok iyi sonuç alınmaktadır

BALIN FAYDALARI

Bal, bel ağrıları için havanda dövülen kuyrukyacağı ile iyice karıştırılıp sürülürse, 3 gün devam edildiği zaman ağrı gittikçe azalır ve sonunda yok olur.

-Bal soğuk su, ile karıştırılıp içilirse ishali durdurur, sıcak veya ılık su ile karıştırılıp içilirse kuvvetli müshil olur. Bal sıcak içildiği zaman 7, soğuk içildiği zaman ise 20 dakikada kana karışır. İçerdiği serbest şekerlerden dolayı beynin çalışması kolaylaşır. Düşünceye mükemmellik kazandırır.

-Bal, mikrop öldürücü (antimikrobiyal) özelliğe sahiptir. Bu da baldaki glukooksidaz enziminin varlığına bağlıdır. Balı orta ve yüksek sıcaklıkta ısıtmakla bu enzimin aktivitesi azalacağından mikrop öldürücü özelliği de yok olur. Ayrıca baldaki inhibin adı verilen bir madde de balın mikrop öldürücü özelliğini artırır. Bu madde zararlı bakterilerin su kaybedip kuruyarak ölmelerini sağlar. Bu özelliği nedeniyle bal göz ağrılarını gidermek için de kullanılır.

-Zengin bir besin maddesi kaynağı olan bal, bebek ve çocuk beslenmesinde çok önemli bir rol oynar. Beslenmeden doğan bazı eksiklikler, çocuklarda ve hatta büyüklerde bile kemikle ilgili hastalıkların tedavisi için bal, çok yararlıdır. Altını ıslatan çocuklara 1-2 ay devamlı bal yedirildiğinde, çocukların büyük bir çoğunluğunun bu huylarından vazgeçtiği saptanmıştır. Çünkü balın sinirler üzerine olumlu etkileri vardır. Sinir bozukluğundan yakınan uykusuz kişiler bal yiyerek rahatlayabilirler; çünkü bal, uyumalarına yardımcı olmaktadır. Bal, kalp çarpıntısından ve yüksek tansiyon dan şikayetçi olanlar için de son derece yararlı bir besin maddesidir.

-Bal, asidoz meydana getirmez, çabuk sindirimi yüzünden alkolik fermantasyona uğramaz. İçeriğindeki serbest asitler dolayısıyla yağın hazmını kolaylaştırır, anne ve inek 'sütünün demir eksikliğini tamamlar, iştah açar ve bağırsaklara özgü hareketleri arttırarak rahatlık sağlar.

-Bal, taze kan yapımı için gereken enerji temin deposu olarak kansızlar için kan yapımını hızlandırıp kan ihtiyacını giderir. Kanın temizlenmesine yardımcı olur, kan dolaşımını hem düzenler, hem de kolaylaştırır, (damarlardaki sinirlere olumlu etki özelliği) ve damar sertliğine olumlu etki yapar.

- Çocuklarda kusma, öksürük, bronşit gibi hastalıklarda bal, kaynatılmış arpa suyu ile karıştırılıp içirilirse, hastalık tedavi edilmiş olur.

-Bal, hem sabah hem akşam devamlı yenirse sarılığın çok kısa zamanda tedavi edilmesine yardımcı olur

-Süte bol miktarda bal karıştırılıp içilirse tenya (şerit) parazitini düşürdüğü saptanmıştır.

-Bir miktar tuzla karıştırılıp, devamlı içilirse balgam söktürür.

-Bal karın ağrılarını keser, mideye rahatlık verir. Mide ve bağırsaktaki yaraları tedavi eder; ülserli hastalarda 4 kg balı 1 haftada

yiyecek ve buna 1 ay devam eden 100 hastadan 97' sinde ülserden kesin eser kalmadığı saptanmıştır.

Çabuk enerjiye dönüşen hazır gıda maddesi olması özelliği ile; yüzme, dağcılık, atletizm, basketbol, futbol, bisiklet yarışı, buz pateni, kayak, güreş gibi sporlarla meşgul olan kimselere enerji vermek ve yorgunluklarını hafifletmek için

sade veya portakal suyuna karıştırılarak kullanılmalıdır.

-Fazlaca alkol almış kimselere bal yedirilmesi, alkolün etkisini daha çabuk gidererek yıpranmış organ, doku ve hücrelerin çabucak kendini yenilemesi ile vücudun kendine gelmesine yardımcı olmaktadır.

VAKIFLAR ÜZERİNE BİR İNCELEME

1-) İslami Açıdan Vakıf

İslami açıdan vakıf; bir malı (esas itibariyle bir taşınmaz mülkü) menfaati (kendisi veya geliri) hayrî bir hizmetin görülmesine tahsis edilmek amacıyla ve bu hizmetin kıyamete kadar devamı niyetiyle, vakfeden kişinin mülkiyetinden ve özel mülkiyete (alım satıma) konu olmaktan çıkararak, özel (nevi şahsına münhasır) bir mülkiyet kategorisine aktarma ve o kategoride tutma şeklinde ifade edilmektedir. İslam Hukuku açısından vakıf kurulması bir akiddir. Hatta İmam-ı Muhammed'e göre vakıf; şer'i bir muamele olup, vakfın bu niteliğini kazanması için vakfedilen malın müteveliye (yöneticiye) geçmesi şartı vardır. İmam-ı Yusuf'a göre de Vakıfın (malı vakfedenin) "vakfettim" demesiyle vakıf bağlayıcılık niteliğini kazanmakta ve vakfedenin mülkünden çıkmaktadır.

Vakıf müessesesi; Türkler tarafından İslamiyeti kabulü ve bu dinin her çeşit sosyal hizmetinin yapılmasını öngörmüş olmasına paralel olarak Selçuklular ve özellikle Osmanlılar döneminde çok gelişmiş ve yaygınlaşmıştır. Nitekim medreseler, kütüphaneler, hastaneler, hanlar, hamamlar, kervansaraylar, cami, tekke ve mescid gibi ibadet yerleri, çeşmeler, dul ve yetimlere yardım, aciz ve düşkünler için bakım yerleri, (Dar'ül-Aceze gibi) emzirme ve büyütme yuvaları, çevre sağlığını korumaya yönelik hizmetler hep vakıflar eliyle yerine getirilmiştir. Vakıfların meydana getirdiği bu eserler, toplum ve devlet yapısının önemli derecede güçlenmesini sağlamıştır.

İslama göre, bir kimse hayatında bütün malını ve mülkünü vakfedebilir.

İslam dünyasında vakıf müessesesinin gelişip yaygınlaşmasında Hz. Peygamber'in bu konudaki bazı hadislerinin çok büyük etkisi olmuştur. Bir Hadisinde "İnsan öldüğünde işi biter ve artık manevi defterine iyilik ödülleri yazılmaz olur. Fakat üç şeyden doğan işler bitmeyip, ondan dolayı kıyamete kadar amel defterine sevapları yazılır. Bu üç şeyden birincisi; kıyamete kadar kalır ki o da kişinin yaptığı sadaka-i cariyedir. (Sürekli topluma menfaat sağlayan hayrî hizmetlerdir. Vakıf eserleridir" buyurmuştur. Hatta Peygamberimiz bizzat kendisi de vakıf yapmıştır. Medine'de kendine ait bulunan hurma bahçesini vakfedip, hasılatını havadis-i dehr'e yani İslam'ın müdafaasını gerektiren olaylar ve zorunlu ihtiyaçlara tahsis etmiştir. Yine Fedek Hurmalığını da seferilere (Yolculara) tahsis etmiştir. Hz. Peygamberin yolundan giden Sahabe-i Güzin de mülklerini vakfetmekte adeta yarışmışlardır.

Bu büyük Peygamber ve Sahabe-i Güzin'in yolunda giden Müslümanlar olarak bu günkü müslümanların da mülklerini hayrî hizmetler için uygun vakıf kuruluşlarına tahsislerinde hayati önem olduğu izahtan varestedir.

2- Bugünkü Hukukumuzda Vakıf

Medeni kanunumuzun 73 ila 81. Maddeleri arasında düzenlenen vakıf müessesesi, en son bu maddeleri değiştiren 903 sayılı yasa ile 1967'de son şeklini almıştır. Ülkemizde vakıflarla ilgili yasal düzenlemenin temelini bu maddeler teşkil eder. 1935 yılında yürürlüğe giren ve bugüne kadar birçok değişiklikler geçiren 2762 sayılı Vakıflar Kanunu ise vakıfların teşkilatlanması ve idari yapısı ile ilgili bir yasadır. Ayrıca vakıf mevzuatı ile ilgili

olarak yasal zorunluluk gereği 25.7.1970 tarihinde yürürlüğe giren (Resmi Gazete sayı:35586) bir tüzük vardır.

Mevcut yasal düzenlemeye göre; Bir mal varlığını vakfetmek isteyen kişi veya kişiler, önce bir vakıf senedi hazırlayarak notere tasdik ettirirler. Bunu müteakip Asliye Hukuk mahkemesinde dava açarak vakfın tescilini talep ederler. Vakfın kurucuları arasında malı vakfedenin de yer alması gerekmektedir. Mahkeme, vakıf senedini Vakıflar Genel Müdürlüğüne göndererek, açılan dava ile ilgili mütalaasını sorar. Bu mütalaayı aldıktan sonra mahkeme, talebin reddine veya vakfın tesciline karar verir. Davada taraf olmamakla birlikte yasa gereği kararın bir sureti Vakıflar Genel Müdürlüğüne tebliğ edilir. Vakıflar Genel Müdürlüğünün bu tebliğden itibaren kararı, iki ay içinde temyiz etme hakkı vardır. Vakıf ayrıca vasiyet yoluyla da, mahkemenin vasiyeti tescile karar vermesiyle kurulabilir.

Uygulamada Vakıflar Genel Müdürlüğü bazen mahkemenin mütalaa isteğine karşılık vakıf senedi üzerinde araştırma ve inceleme yapacağı yerde, vakıf kurucularının kişilikleri hakkında güvenlik soruşturması istemektedir. Bu, kanaatimizce yasa ve tüzüğe kesinlikle aykırıdır. Bu suretle yasayla güdülen amaç aşılma ve bir takım indi mütalaalarla mahkemeler baskı altında kalmaktadır. Bazı davalarda bu kabil araştırmalarda kurucuların günlük yaşayışları, kişisel temayülleri, inanç yapıları, siyasi tavırları inceleme konusu yapılmaktadır. Oysa vakfın tescilinde esas olan kurucuların kişilik yapıları değil, vakıf senedinde

yasalara, ahlaka, adaba ve milli menfaatlere uygunluğun olmasıdır

Vakıfların mahiyetleri, bazen kurucuları ve üyeleri tarafından da yanlış algılanmaktadır Özellikle vakıf ile dernek yapıları birbirine karıştırılmaktadır. Bu iki kuruluş arasındaki belli başlı farklılıklara değinmekte yarar olduğu kanısındayım. Öncelikle derneklerde hedeflenen amaçlar için malvarlığı edinmek ve bunu belli bir amaca tahsis etmek gerekli olmayabilir. Vakıflarda ise, malvarlığına sahip olmak vakfın asli unsurlarından biridir ve vakıf senedinde gösterilen amaç doğrultusunda tahsisi sürekli dir Bu süreklilik hiçbir suretle ortadan kaldırılamaz. Yine kuruluş aşamasın da vakfın senedi hazırlanırken dernek yapısı esas alınarak organlar teşekkül ettirilmektedir Oysa, vakıfta zorunlu olan organ sadece müteveli (Yönetici) dir. Bunun dışında genel kurul, denetleme kurulu, üyelik gibi organlara ve kavramlara yer verilme zorunluluğu yoktur. Müteveli (yönetici) bir kişi olabileceği gibi bir heyet halinde de olabilir Resmi makamlarla iletişim ve karşılıklı yetki ve sorumluluklar açısından da vakıfla dernek arasında farklılıklar vardır. Vakfın doğrudan muhatap olduğu kuruluş, Vakıflar Genel Müdürlüğüdür. Dernekler ise, genellikle Valilik ve Emniyet Müdürlükleriyle muhatap olurlar.

Vakfın hukuki mahiyeti üzerinde dururken, bağış (hibe) ile arasındaki farka da değinmekte yarar vardır. Vakıfta özel mülkiyetten çıkarılarak kamuya belli amaçlar için tahsis edilmiş mal söz konusudur. Hibe de ise, bağış yapılan kişi tarafından mal tüketilebilir, süreklilik arzetmez.

COĞRAFYA YORGUNU

*Açe nere Dolmabahçe nere Sultanım
Hani yamacı yorgunluğu yüreğinin
Al beni de götür Sultanım
Gömüldüğün yere*

*Mombasa olmasa Bursa kör olurdu
Çünkü yeşilin yengesi yağmur
Ve Samyeli olsa olsa
Aktör olurdu*

*Gücenme bize Gücerat ve güvenme
Biz Zengibarlı zenci bile değiliz
Ve ziller bizler için çalıyor
Vakitsiz sevinme*

*Ey Otranto otobüs yolcuları durağı
Yani ey Gedikistanlılar
Sizi Sahra anlar onu Etna dağı
Medd ü Cezirde çöl suları*

*Ve Tebrizli dilberin tarihe yanıtı
Tarık dağın, dağ Tarık'ın kimedir
Tahammül takvimi en güzel kanıtı
Kümar Karayel ve Kolomb aşkına dikilmiştir
Hürriyetini kaybedenlerin anıtı*

GÜVERCİN GEÇİDİ'NDEN KENDİ ÜLKEMİZE

Yıllar önce Mehmet Kahraman, Maver'a'da, S. Hayri Bolay'ın, İzmirli İsmail Hakkı'dan yaptığı sadeleştirmeyi "Mukayese" için "kendimizi düşmana tescil çabası" şeklinde bir değerlendirme yapmıştı. Çünkü Mukayese İslam Filozofları ile Batılılar arasında bir karşılaştırma yapmaktaydı. Düşünürlerin farklı dünyalarda yaşasalar bile nasıl birbirlerinden etkilendiklerini inceliyordu. Sözelimi Pascal'ın Gazzali'den hangi noktalarda alıntılar yaptığını, Meşşai filozofların, El-Kindi'nin, İbn-i Rüşd'ün, hatta İbn-i Sina ve Farabi'nin Peripatetisyenler'den nasıl etkilendiklerini, keza İhvanus'safa'nın eklettik çizgisine hangi unsurların etkisinde geldiklerini gösteriyordu,

İzmirli İsmail Hakkı'yı beğenip beğenmemek, onaylayıp onaylamamak hakkını saklı tutarak böyle bir araştırma için kalın ve kaba çizgilerle "kendimizi düşmana tescil ettirme çabası" şeklinde değerlendirip kaldırıp atmanın bilinçaltı neydi?

O günlerden daha önce de varolan ve bu gün de aynı eksen üzerinde devam eden tartışmaya isim bulmak bile yeni bir tartışma harcı oluşturacak.

Nedir öncelikli çabanın hedefi ve daha da önemlisi tanımı ?

Kimlik arayışı mı ?

Hayır kayıp medeniyetimizin izlerini sürmek mi?

Hayır çağı yakalayabilmek mi?

Hayır mesajımızı karşıdakine iletebilmek mi?

Elif Naci "Türk futbolu ne .kadar varsa Türk romanı o kadar vardır" mı demişti ? Üstad Necip Fazıl; "Bizde roman yoktur,

romanın zarını delmeye aday Peyami Safa'yı görüyorum" mu demişti? Cemil Meriç; Fransız edebiyatının özellikle Balzac'ın uzmanı olma avantajıyla "Kemal Tahir'i çıkarıp bir tarafa koyun, roman yoktur" mu demişti ? Bazıları bizde eleştiri yok, onun için roman da olmayacaktır mı demişti ? Bazıları Latin Amerikalı yazarlardan kopyaladığı yerli romanlardan baskı ve satış rekorları mı kırmıştı ?

Ve bütün bu soruların biz neresinde duruyorduk?

"İslami roman" tamlamasını zihnimizin başköşesine çerçeveleyip koyarak ne çerçevenin içini doldurmak ne de çerçevenin dışına çıkma çabasını göstermemek tembelliğimiz bu soruların neresinde durduğumuzu tespit etmemize engel olacaktır.

Çünkü herhangi bir şeyin başına "İslami" tamlayanını koymakla o şeyin islami olmayacağını, hadi bir adım daha sonrasını da ilave ederek vurgulayalım; bunun bir çok alan için gülünç bir basitlik düzeyine düştüğünü belirlemek öncelikli hedef olmalıydı.

Bu noktayı bilime, sanata, kültüre, topluma ve hatta devlete taşımak da mümkün.

Ancak roman dedikten sonra bunun köklerine inilmeliydi. Var mıydı yok muydu araştırması yapılmalıydı. Geleneğimizde "Kass" denilen kısa anlatıcıların, Muhammediye, Ahmediye türü halkın dinleyerek tadına vardığı başucu kitaplarının başlangıç noktası yapılarak tartışma alanları açılmalıydı.

Minyeli Abdullah, Huzur Sokağı gibi ilklerin bir roman geleneği başlatıp başlatamadığı, çok satan bu ilkler daha sonraları aynı çizgide kötü taklitlerini

çoğaltarak “İslami arabesk” türü dar ve çıkmaz bir sokak açıp açmadığı sorgulanmalıydı.

Bütün bunlar zarf idi. Biz zarfı konuşurken mazrufu unuttuk. Öylesine unuttuk ki bizi unutanlara ve unutturmaya çalışanlara katıldık. Aramızda “resmi ideolojinin söylemiyle görevli”lere benzer elitler oluştu. Onların kelimeleriyle konuştu ve tıpkı onlar gibi “kendine benzemeyeni yok saymayı” marifet zannettiler Abartılı kelimelerle konuşmak, konuşma konusunun hacmini cirmini ve cismini büyütüyor ki.

Şerif Benekçi, Altınoluk dergisindeki yazılarında belirginleşen üslubunu meğer “Güvercin Geçidi”nde oluşturmuş. 1995’de Timaş’da basılan romanı ben yeni okudum. Bilmiyordum. Romanı hiç roman okumamış ve bu özelliğini romanı istifhah etmekle vurgulayan dostum tavsiye edince kitabı okunacaklar listesinin sonuna almak zorundaydım. Hata etmişim. Ama bu hatam elitlerin iri laflarıyla zarfları konuşmak kadar büyük değildi. Çünkü “Güvercin Geçidi”nin Mimar Reşid’in hikayesi beni mazrufa ulaştırdığı zaman asıl hatanın bu olduğunu daha iyi anladım. İçli, dokunaklı, sıradanlığı sıra dışılığını oluşturan bir hayat hikayesi. Bizden, yabancı değil hemen yanı başımızda. Roman okurken “nice turfa müneccim gibi” başımızı gökyüzüne dikmiyor. Ama hayatın ve ölümün güzelliğini, çelişkisini, zıtların ahengini, yazarın mükemmel kurgusu ve harika üslubuyla sırf okumuş olmak için değil gerçekten okumanın hatta okumanın o garip, o anlatılmaz -galiba biraz da manyakça- tadına erdiriyor.

Neden tahliller daha derin değil ? Neden karakter çözümlerinde vurgu daha keskin, daha çarpıcı değil? Yakalanan o müthiş “hidayet” olgusunun üzerine daha gitmek gerekmiyor muydu? İnsan hayatında fikirlerin, düşüncelerin, hatta inançların değişiminin seyrini hayatla birebir verebilmek başarısı gerçekten hayranlıktan da öte alkışlanması gerekli bir nokta. Ben mimar Reşid’in hikayesinde galiba en çok bu nokta üzerinde takıldım kaldım. Hidayet denilen olgu zannedildiği gibi değil. Hayat anlatılanlara, anlatılanlar da hayata uygunsu sanatın güzelliği ve gerçek tahakkuk ediyor. Şimşek çaktı, yağmur yağdı filanca imana geldi demek insanların gerçeği arama çabalarına bir saygısızlık değil mi?

Burada ki vurgular derinleşebilirdi. Şerif Benekçi’nin üslubu, kurgusunda başarısı buna davetiye de çıkarmakta. Ama o zaman romanın hacmi büyüyecekti. Okunabilirliği azalacaktı. Yayıncıların ekonomik endişeleri kitabın şeklinde, hacminde hatta adında belirleyici rol oynamak zorunda. Okuyucuya ulaşmak için verile rüşvetin ta kendisi bu zorunluluktur.

Kırk yılını geride bırakmış eğitim kurumlarımızın şu günlerde ki yoğun tartışması aidiyetim konusunda zaman zaman bunalıma düştüğüm kimliğimin gururu oldu Güvercin Geçidi. Ve Şerif Benekçi. Teşekkürler.

Çıkmayan sese gelince. Ne yapalım davullar fazla gürültü yapıyor ondan.

Zarfları konuşanlar mazrufun farkına varamıyor.

EĞİTİM ÜZERİNE

Bu yazımızda, toplumumuzda sık sık tanık olduğumuz kuşak çatışmalarına, bunlara bağlı eğitim sorunlarına değinmeye çalışacağız. Bu konuda geleneksel ve yöresel tutum ve anlayışlar, Kuran-ı Kerim, sünnet ve pedagoji ilminin verileri ışığında irdelendiğinde aksaklıkların nedenleri çok açık görülebilmektedir. Övünerek söyleyebiliriz ki bizde anne-baba ile çocukları arasındaki sevgi-saygı bağları, Müslüman olmayan toplumlardakine oranla hala oldukça güçlüdür. Ancak bu güçlülük temel değerlerimizden uzaklaştığı, bilinçli ya da bilinçsizce sapıldığı ölçüde zaafa uğramakta; bunun zararını ve acısını da en çok yeni yetişmekte olan çocuklar çekmektedir.

Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'de, anne - babaya saygı Allah'a saygıdan sonra gelmektedir. Anne - babaya "öf" bile denilmeyeceği de herkesçe bilinen Kur'anî bir esastır. Ancak anne-babaya saygı ve hürmet bu denli vurgulanırken, onların, çocuklarına karşı sorumlulukları önce geldiği açıkça görülür. Hatta bu, büyüğe saygı anlayışının çocuklara kazandırılması da şüphesiz anne babanın sorumluluğuna girer. Ne yazık ki onların sorumluluklarını yerine getirmede yaptıkları yanlışların acı sonuçları da çocuklara yüklenmektedir.

"Rabbin, yalnızca kendisine ibadet edilmesini, ana-babaya iyilik edilmesini emretti. İkisinden biri ya da ikisi yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa sakın onlara "öf" bile deme, onları azarlama, onlara güzel söz söyle. Onlara acıyarak tevazu kanadını indir ve "Ey Rabbim! Bunlar beni küçükken nasıl yetiştirdilerse sen de kendilerini esirge! de" (1)

'Biz insana, ana-babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Eğer onlar senin,

hakkında bilgin olmayan bir şeyi (körü körüne) bana ortak koşman için zorlarsa, onlara itaat etme. Dönüşünüz ancak banadır. O zaman size yapmış olduklarınızı haber vereceğim."(2)

"Her çocuk İslam fitratı üzere doğar. Sonra anasıyla babası onu Yahudi, Hıristiyan ve Mecusi yapar"(3) Hadis-i Şerifi de anne babanın ağır sorumluluğunu ortaya koymaktadır. "Sana ancak tebliğ etmek düşer. Allah kullarını görür." (4) ayet-i kerimesi ve aynı anlamı güçlendiren daha birçok Kur'an ayetlerinin bir anlamı da sorumluluklarımızı sınırlar. Bütün uğraşılara rağmen olumlu sonucun Allah'tan isteneceğini; sonucu garantileme sorumluluğumuzun olmadığını anlatır. Anlaşıyor ki kesinlikle iyi sonuç almak zorunluluğu olmamakla (bizi aşmakla) birlikte, biz kendimize düşeni gerektiği gibi yapıp yapmadığımızı veya ne ölçüde yaptığımızı sormamamız gerekmektedir. Bize düşeni yapmak "bana düşeni yaptım" demek kadar kolay olmasa gerektir.

Çocuğa güzel bir isim vermek, helal rızık la beslemek, sağlıklı büyümesi için gerekli önlemleri ihmal etmeden almak, medeni cesaretin gelişmesine, doğal yeteneklerinin geliştirilmesine yardımcı olmak, her sorunu çekinmeden ve güvenle bize açabileceği güveni vermek konularında birçok aile yetersiz kalmaktadır. Çocuğa hisleriyle ve çarpıtılmış, saptırılmış, pedagojik inceliklerden uzaklaştırılmış kalıtsal anlayışlarla davranmakta, ortaya çıkan sorunlar, problemler karşısında da nasılsa haklı çıkmanın, kendilerini haklı göstermenin bir yolunu bulmakla yetinmektedirler. Bu ve benzeri bir çok eğitim hataları sonucu yeni yetişmekte olan çocuklar heba edilmektedir.

Bir çok anne-baba ve hatta öğretmeni için ideal çocuk uysal, sessiz, hiç karşılık vermeyen, ne söylenirse ve ne önerilirse itirazsız kabul eden, varlığı ile yokluğu hissedilmeyen, sönük, pısrık ama muti tiplerdir. Halbuki pedagoji ilmi bunun böyle olmadığını çoktan ortaya koymuştur. Kutlu saadet asrı dikkatle incelenecek olursa, ashabın Peygamberimiz (S.A.V. ve birbirleriyle ilişkilerinin, bu çağa en yakın ve ilmi çalışmaların en yoğun geliştirici çağlardaki büyük alimlerin birbirleri hakkındaki sözlerinin, bize eğitimci durumundaki anne-babalara ve özellikle öğretmenlere modern pedagojinin veremeyeceği en güzel örnekleri verdiğini biliyoruz. Üzülerek söylemeliyim ki, bugün bizler ideal çocuk değil “işimize gelen” çocuk özlemi taşıyoruz. İdeal çocuğu motive etmek, ona rehberlik yapmak, ona katlanmak; gerektiğinde ondan özür dilemek, hakkını verme büyüklüğünü gösterme yerine, hep hükmetme, yönetme, gütmeye, kendi kopyamızı oluşturma; çoğu zaman da, ne istediğimizi bilmeden onlara yüklenme, susturma, sindirme daha çok işimize geliyor. Belki böyleleri büyük olduklarını bu şekilde daha çok hissediyorlar. Ama akıl edip de kendi çocukluklarını düşünseler, bu tür basitlikleri çocukların gözünden kaçmadığını ve ne kadar küçüldüklerini anlardı. Eğitimde olumluluk, öncelikle büyüklerin bencilliklerini ve basitliklerini aşmalarıyla mümkün olacaktır.

Kendimize sormamız gerekir; acaba itiraz eden, soru soran, hareketli, afacan; denemek, öğrenmek isteyen, kıran, döken bir çocuğa katlanmak mı daha zordur; yoksa elden ayaktan düşmüş, bunamış, ne yaptığını, ne dediğini, ne istediğini bilmeyen, her haliyle bakıma, ilgiye, şefkate, hoşgörüyeye muhtaç “öf” bile denilmeden katlanılması gereken anne ya da babaya bakmak mı? Bu karşılaştırmayı önce büyüklerin iyi yapmaları ve o hallerinde kendilerine, sırf Allah rızası için, gönül rızası ile bakacak, “öf” bile

demeyecek kişiliğe sahip çocuklar yetiştirmeye çalışmaları gerekir.

“Büyük olma”, “güçlü olma”, ekonomik ve sosyal yönden “bağımsız özgür olma” halimizi çocuklarımıza karşı baskı, şiddet, başa kakma, söz hakkı tanımama ve susturma, hatalarını hep cezalandırma, onları her yönden yönetme (rehberlik değil) şeklinde kullanırsak, onlardan ancak verdiğimiz bekleyebiliriz. Dolayısıyla onlardan ne bekliyorsak onu vermeli, öyle rehberlik yapmalıyız. Cezalandırma yerine önlem alma, ikna etme, hoş görme her zaman bağışlamaktan yana olmak, yanlışını kendisinin anlamasına ve kabul etmesine yardımcı olmak kanaatimizce daha caydırıcı ve yapıcı olacaktır.

Çocuklarımıza ve öğrencilerimize karşı davranışlarımızda, tutumumuzda daha dengeli olabilmek için sık sık kendi çocukluğumuzu, öğrenciliğimizi cesurca, mertçe ve açık kalplilikle hatırlamamız çok yararlı olacaktır. Hep başarılarımızı değil, zayıf yanlarımızı da hatırlarsak bunları dışı tam vurmasak dahi yararlı olacaktır.

Büyüklüğün yaşta, elimizde bulundurduğumuz mal, mevkii, yetki gibi arızî şeylerde olmadığını; bu nedenle elimizin altındaki çocukların bizden daha üstün başarılar gösterebileceklerini, daha güzel hasletler kazanabileceklerini aklımızdan çıkarmamalıyız. Böyle bir durumda bu gerçeği görememek bizi iki kez suçlu yapar; aynı başarıyı gösterememiş olmak, bu gerçeği kabul kabullenememek...Peygamberimiz (S.A.V.) “Küllükün hat taun-hepiniz hata yaparsınız” buyururken çocuk ya da büyük ayırmamıştır.

Bu gerçekleri fark etmeyen, büyüklüğü, sahip olduğu imkanlara göre anlayanlar, bu nedenle küçüklerinden hep itaat bekleyenler, bu imkanları ellerinden kaçırdıklarında saygıyı, anlayışı, fedakarlığı, hoş görülmeyi nasıl hak edebilirler... ?

“Yaratıcıya isyanın olduğu yerde yaratılmışı itaat yoktur.” Düsturundan da

anlaşılacağı gibi saygıda da, sevgide de ölçü Allah rızası, ona itaat olmalıdır.

Yüce Peygamberimiz (S.A.V.)'in büyüklerimizi saymayan, küçüklerimizi sevmeyen bizden değildir. (5) sözü bize en güzel uyarı ve ölçü olmalıdır.

Sevgi-saygı dengesi. Bütün mesele bunun karşılıklı, ölçülü dengeli ve Yüce Rabbimiz rızasını gözetme duyarlılığı ile gerçekleşmesindedir.

---

1. İsra Suresi,23-24.

2.Ankebut Suresi 6

3.Sahih-i Buhari Tecrid-i Sarih Trc. Cilt 4 S:529

4.A'İ İmran Suresi 20

5.Tirmizi El-birr, 15

İNSAN NİÇİN HAKLIDIR

Biz, hakikaten insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık. Onları, (çeşitli nakil vasıtaları ile) karada ve denizde taşıdık; kendilerine güzel güzel rızıklar verdik; yine onları, yarattıklarımızın birçoğundan cidden üstün kıldık.

Bütün din, ideoloji ve düşüncelerde yeryüzünün en değerli varlığı olarak kabul edilen insan bu değerini neye, borçludur? Yaratıcı ve besleyici, koruyup gözetici bir varlığın eseri olmasına mı yoksa bu varlığı idrak gücüne sahip olmasına mı? Eğer bir kimse insanlığın başından beri kalan izlere bakarak bir sonuca varmak isterse; insanlığın daima her şeyin yaratıcısı olan Yüce bir kudretin varlığına inandığını görür.

Kainatın ilke (arche) sini araştıran ilk dönem Yunan filozoflardan başlayarak bugüne kadar gelen ve iyimser bir tarif "hakikati akıl yoluyla bulma çabası" olarak tarif edilebilecek olan felsefe de bulgularında bazen adını söyleyerek bazen de söylemeden daima bir yaratıcı kavramından söz etmiştir. Anlaşıyor ki, insanın sahip olduğu idrak gücü bir yaratıcı ve yönetici kudretin varlığını şart koşmakta ve bu güce teslim olmayı öğütlemektedir. Bu meselenin insani boyutu. İlahi perspektiften bakıldığında ise vahiy olgusu karşımıza çıkar. İlahi geleneğin bütün temsilcilerinin getirdiği ve akıl sahiplerinin kendi iradeleri ile saadete kavuşmalarına hizmet eden "din" insanı daha yaratılışın ilk anından itibaren kainatın merkezine oturtmuştur.

İslam'a (1) göre insana verilen en büyük paye onun "Allah (c.c)'ın Halifesi" olmasıdır. "Hani Rabbin meleklere ben yeryüzünde bir halife yaratacağım demişti" (2) Bu hitabın meleklere yapılması ve halife olarak meleklerin değil de insanın

yaratılacak olması oldukça dikkat çekicidir. Zira insan melekten de üstün tutulmuş; Allah adına iş görme ve mükellefler arasında Allah adına hükmetme yetkisi insana verilmiş olmaktadır. İnsan bununla birlikte şerefli bir varlık kılınmış her şey onun emrine verilmiştir. (3) "Biz, hakikaten insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık. Onları, (çeşitli nakil vasıtaları ile) karada ve denizde taşıdık; kendilerine güzel güzel rızıklar verdik; yine onları, yarattıklarımızın birçoğundan cidden üstün kıldık." (İsra/ 70) (4)

Bu kıymet ve değer elbette karşılıksız değildi. Yaratılmanın, en şerefli ve üstün varlık kılınmanın da bedeli vardı. "İnsanları ve Cinleri ancak bana ibadet etsinler diye yarattım." Fermanı bu bedeli ortaya koymaktadır. Dahası pek çok ayet insanın başıboş bırakılmadığını hatırlatmaktadır.

Allah (c.c), insanı kendi ruhundan bir öz ile yaratmıştır. İnsan bu özden gelen güzelliklerle çamurdan gelen kötü niteliklerin savaş alanı olmuştur. İnsan; saygı, sevgi, merhamet ve başkalarını da düşünmek gibi güzel hasletlere sahip olduğu gibi; kendisi dışındaki varlıkları tanımayan, serbest dileme gücüyle istediği biçimde hareket etme gücüne de sahiptir. Bu güç sürekli olarak onu arzuları ve tutkuları peşinde koşmaya sürükler. (8) Bu gidiş İlahi iradenin istediği bir gidiş olmadığı gibi insanın huzurlu olmadığı gibi insanın huzurlu olarak yaşaması ve

başkalarına bu hakkı vermesi içinde müsait bir hayat tarzı sunmamaktadır.

Her zaman hatırlanması gereken bir gerçek var ki; insanların çoğu bunu hatırlamak istemez. Siz insan olarak ne kadar hakka sahipseniz, karşıdaki insan da o kadar hakka sahiptir. Yüce güç sizi nasıl kendisine halife seçmişse onu da kendisine halife seçmiştir. Size verdiği irade ve idrak gücünü bir başkasından esirgememiştir. Öyleyse eşit yaratılan ve üstünlüğü sadece Yaraticısına olan bağlanan bir yaratık

kendisi gibi, değerli olan bir başka halifeye nasıl haksızlık yapabilir, onun haklarını nasıl gasp edebilir. Bu tamamen bir zorbalık sonucu olabilir. Derisinin rengi ne olursa olsun, dili ne olursa olsun hatta dini ne olursa olsun insan olmak şerefi tüm insanlar için geçerli bir şereftir. Bu tekrime değer vermemek Allah (c.c.)'ın "Biz Adem oğlunu mükerrem kıldık" mesajına aykırı bir hareket olacaktır. Fazilet ise ayrı bir şeydir. O yalnızca takva iledir. (9)

KAYNAKLAR:

1. İslam Kur'an'ında ifadesi ile Allah (c.c.)'ın gönderdiği bütün dinlerin ortak adıdır. Bkz: Hac/78
2. Bakara 2/30
3. "Sizleri yeryüzünde hakim kılan O'dur. "Fatır/39
4. Kur'an'daki pek çok ayet bu gerçeğe işaret eder. Bir kısmı için bkz: Gaşıye/12-13, Bakara/164, İbrahim/32-33, Nahl/12, 14, Hac/65
5. Kıyame/36; Mu'minun/1 14-115.
6. Sad/72.
7. Secde/7
8. Yusuf/53
9. Hucurat/13

ABAKÜSTEN MİKROİŞLEMCİYE

İnsanoğlu her zaman yaptığı işleri hızlandırmak ve kolaylaştırmak için hayatının her safhasında yeni araç ve yöntemler geliştirmenin peşine düşmüştür. Teknolojinin gelişmesi bu istekler sonucu olmuştur. Gelişen teknoloji ile birlikte oluşan sanayi toplumlarında, daha az insan gücü ve daha az maliyet hesabıyla otomasyona geçiş yolundaki çalışmalar hızlanmıştır. Bilgisayarlarda bu gelişme içinde önemli bir yer tutarak bu güne geldiğinde artık sadece sanayinin değil, hayatımızdaki her alanın içine girmiştir.

Bilinen en eski hesaplama aracı abaküstür. Abaküsün 4-5 bin yıl öncesine kadar gittiği ve binlerce yıldır hesaplamalarda kullanılmıştır. Bu gün halen okullarda öğrencilere saymanın ilkelerini öğretmek için bu araçtan yararlanılmaktadır.

Ondalık sayı sistemlerinde sıfırın kullanılmaya başlanması ile birlikte matematik gelişmeye başlamış, hesaplamaları yapabilmek amacıyla mekanik hesap makineleri tasarımı yapılmaya başlanmıştır. Avrupa'da 17. yüzyılda Fransız düşünürü ve matematikçisi Blaise Pascal ilk mekanik hesap makinasını yapmıştır (1642).

Pascaline adı verilen bu makine toplama ve çıkarma işlemlerini yapabilme yeteneğine sahipti. Bundan otuz yıl sonra (1673) Gottfried Von Leibnitz adındaki Alman matematikçi Pascal'ın makinasını geliştirerek dört işlemi yapabilen ve karekök alabilen bir makine geliştirdi. 19. Yüzyılın ortalarında İngiltere'de Charles Babbage bazı denklemleri çözebilen ve aynı zamanda programlanabilir ilk makine olma özelliği ile de bilgisayar denilebilecek ilk cihazı gerçekleştirdi. Aynı yıllarda Fransız Jacquard delinmiş kartları kullanarak dokuma tezgahlarında

belli bir deseni oluşturmak için kullanmıştır.

İlk bilgisayar sayılabilecek olan ENIAC, 500.000 \$'a çeşitli askeri hesaplamalar için yapılmıştı. Bu bilgisayarı programlamak için binlerce kablosu takılıp, sökülüyordu.

Kartların bir veri işleme ortamı olarak görülmeye başlanması 1890'larda Amerika'da nüfus sayımlarının daha hızlı sonuçlanması isteği sonucu olmuştur. 1896'da ilk delikli kartları üreten firma olan Tabulating Machine Company bazı firmalarla birleşerek IBM (International Business Machines Company) firmasının çekirdeğini oluşturmuştur.

İlk elektronik sayısal bilgisayar, 1942 de ABD'de Iowa State Kolejinde fizik ve matematik profesörü olan Atanasoff ve yardımcısı Berry tarafından gerçekleştirilerek ABC (Atanasoff Berry Computer) adı verilmiştir, ABC çalışmalarını yakından inceleyen Dr. Mauchly ve Eckert Amerikan ordusunda kullanılmak üzere ilk elektronik sayısal bilgisayar tasarımına giriştiler. Bu ekip 1946'da modern bilgisayarların atası sayılabilecek olan ve ENIAC (Electronic Numerical Integrator and Calculator) adı verilen makinayı icat ettiler. ENIAC, 30 ton ağırlığa sahipti, 140 m2 alan kaplıyordu ve içinde 18.000 adet tüp vardı! Saniyede 300 çarpma ve 5000 toplama işlemi yapabilen ENIAC, 150 Kw'lık güç harcıyor ve su ile soğutuluyordu.

Veri işlemeye yönelik ilk ticari bilgisayar, 1951 yılında ENIAC'ın tasarımcıları tarafından üretilmiş UNIVAC 1 adı verilmiştir. UNIVAC 1, 4 Kasım 1952 yılında yapılan ABD başkanlık seçimlerinde Eisenhower'ın kazanacağını kullanılan oyların sadece %5'ini çözümlenerek tahmin edebilmiştir. 1951 yılında Dr. Neumann'ın tasarladığı ve

EDVAC adı verilen bilgisayar ile de ilk defa bilgiler depolanabilmiştir.

1950 ve daha sonraki yıllarda gerçekleştirilen gelişmeler ile bilgisayar

çağı başlamış ve bundan sonra büyük bir hızla teknoloji gelişmiştir.

(Devam edecek)

[Ana Sayfaya Dön](#)